B+

Page
Date

Session :- 2016 - 2017

A.S. College of Eduction Kalal Majra Khanna

Subject :- S.S.t

Topic :- Consumer Rights

Submitted To

Prof. Shilpy Arora

Submitted by

Name Jaswinder Kaur

Class B.ED. II Sem.

Rollno. 275

Consumer Rights

Introduction:-

ਆਧੁਨਿਕ ਯੁੱਗ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਦ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨਵੀਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਖਾਣ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਨਵੇਂ ਫੈਸ਼ਨ ਦੇ ਕੱਪੜੇ, ਸਜਾਵਟ ਦਾ ਸਮਾਨ, ਬਿਜਲੀ ਉਪਕਰਨਾਂ, ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਾਧਨਾਂ, ਮਨੋਰੰਜਨ ਦੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਖੇਤਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸਿਨੇਮਾ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ, ਵੀਡੀਓ ਗੇਮਜ਼ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਖੋਜਾਂ ਕਰਕੇ ਉਤਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਤੇ ਬਜ਼ਾਰ ਦਾ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Meaning of consumer Rights:-

ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਪਭੋਗਤਾ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਇੱਕ ਆਮ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਤਪਾਦਕ ਵਿਆਪਕ ਇੱਕ ਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਅਣਉਚਿਤ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਵੀ ਪੁਰਾਣੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਪਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਪਾਦਕ ਅਤੇ ਵਿਚੋਲੀਏ ਮਿਲ ਕੇ ਘਟੀਆ ਸਾਮਾਨ ਵੇਚ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਹੁਣ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਇਸ ਆਮ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਕਿ ਇਸ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ

Rights of Consumers

ਮੁਕਤ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨੂੰ ਰਾਜਾਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਰਖਾਈ ਗਈ ਵਸਤੂ ਦੇ ਉਹ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਉਹ ਚੁਣੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਵਸਤੂ ਤੇ ਸੁਵਿਧਿਆਂ ਦੀ ਉਪਯੋਗ ਕਰੇ। ਇਹ ਉਪਯੋਗ ਕਰੇ ਕਿ ਵਸਤੂ ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣਵੱਤਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਵੇ।

ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ :- ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਉਹਨਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਤੇ ਸੁਵਿਧਿਆ ਮਿਲੇ ਜੋ ਸਿਹਤ, ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸੰਪਤੀ ਦੇ ਲਈ ਜੋਖਿਮ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਕੁਕਰ, ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਸਮਾਨ, ਦਵਾਈਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਸਮਾਨ ਜੋਖਿਮ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ :- ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਮਾਤਰਾ ਪੱਧਰ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਠੱਗਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦੀ ਵਰਤੀ ਜਾਵੇ।

ਚੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ :- ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਉਪਭੋਗੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਦਬਾਅ, ਆਕਰਸ਼ਕ ਦੇਣ ਆਦਿ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਤਪਾਦ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਗੈਸ ਡੀਲਰ ਉਪਭੋਗੀ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਗੈਸ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਗੈਸ ਦਾ ਚੁੱਲ੍ਹਾ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉਸਨੂੰ ਨਵਾਂ ਗੈਸ ਕੁਨੈਕਸ਼ਨ ਇਸੇ ਸ਼ਰਤ ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ :- ਅਨੁਚਿਤ ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਭੋਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਪਭੋਗੀ ਦੇ ਹਿਤ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਪਭੋਗੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਵਿਕਰੇਤਾ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹਾਨੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ :- ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਪਭੋਗੀ ਦੇ ਹਿਤ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਵਿਉਪਾਰ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਸਭਾਵਾਂ, ਬਾਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਕਈ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਉਪਭੋਗੀ ਲੋਕਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੁਣਨ ਲਈ ਉਪਭੋਗੀ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।

~~ਸਿਖਿਅਤ~~ ਸਿਖਿਅਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ :- ਉਪਭੋਗੀ ਨੂੰ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਪਭੋਗਤਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਉਪਭੋਗੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਵਾਰਣ ਸੁਵਿਧਾਵਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ ਉਪਭੋਗੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪੱਤਰ, ਰੇਡੀਓ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਮੇਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ਪੋਸਟਰ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਲਗਾ ਕੇ, ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਕੇ ਉਪਭੋਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਉਪਭੋਗਤਾ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ

ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਆਮਤੌਰ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਗਰੀਬੀ, ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਘਾਟ, ਸੂਚਨਾ ਦੀ ਘਾਟ ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਸਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸੁਵਿਧਾ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਕੁਝ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਪਾਅ ਵੀ ਵਿਸਤਾਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:-

ਅਣਉਚਿਤ ਵਪਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਵਹਾਰ :-

ਵਿਉਪਾਰੀ ਵਰਗ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਪਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਪਤ ਹੈ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਕਈ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਘਾਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਘੱਟ ਉਪਭੋਗਤਾ ਉਪਯੋਗ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਘਾਟੀ ਦਰ ਲੋਭੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਉਪਯੋਗ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕਈ ਰੂਪ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੀ ਸਹੂਲਤ ਅਤੇ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿਧੀ ਜਾਂ ਵਿਗਿਆਪਨ, ਗੈਰ-ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗ ਜਾਂ ਫਿਰ ਗਲਤ ਵਸਤੂਆਂ ਸਸਤੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਅਪਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ :- ਅਨੁਚਿਤ ਵਪਾਰ ਜਾਂ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਭੋਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਪਭੋਗੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉਪਭੋਗੀ ਵਸਤੂ ਦੇ ਵਿਕ੍ਰੇਤਾ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹਾਨੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ :- ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਪਭੋਗੀ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਤਪਾਦ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਪਾਰ ਵਿਕਰੀ ਦਫਤਰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ, ਏਜੰਸੀਆਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਹਨ। ਹਨ ਕਈ ਏਜੰਸੀਆਂ ਜੋ ਉਪਭੋਗੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਸੁਣਦੇ ਕਈ ਉਪਭੋਗੀ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ :- ਉਪਭੋਗੀ ਨੂੰ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਪਭੋਗਤਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਉਪਭੋਗੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਵਾਰਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਆਦਿ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਸਵੈਇੱਛਕ ਸੰਗਠਨ ਉਪਭੋਗੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਅਖਬਾਰ ਪੱਤਰ, ਰੇਡੀਓ, ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਰਸਾਲੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਪਨ ਦੇ ਕੇ ਪੋਸਟਰ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ [illegible] [illegible] ਵਰਕਸ਼ਾਪ, ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕਰਕੇ ਉਪਭੋਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਤਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਤਪਾਦਕ ਜਾਂ ਵਿਕ੍ਰੇਤਾ ਘੱਟ ਕੀਮਤ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਵੇਚਕੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਜੋਖ਼ਮਪੂਰਨ ਸੇਵਾਵਾਂ:- ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜੋਖਮਪੂਰਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇਣ ਕਾਰਣ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ:-

(i) ~~ਕੋ~~ ਰੇਲਗੱਡੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਲੰਬ ਦੇਣੀ

(ii) ਬਿਜਲੀ ਅਤੇ ~~ਦੇ~~ ਟੈਲੀਫੋਨ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਲਤ ਬਿਲ

(iii) ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ~~ਦੁਆਰਾ~~ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਸੈਟਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਿਚ ਵਿਲੰਬ ਦੇਣੀ।

ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ:- ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੇ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਣ ਹੈ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕਰਨਾ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਕਈ ਕਿਸੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

1. ਇੱਕ ਸਰਜਨ ਦੁਆਰਾ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਗਲਤ ਪੱਤੇ ਦਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨਾ।
2. ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ ਵਿੱਚ ਦੇ ਘਟੀਆ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ, ਉਪਯੋਗ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰੋਗੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਗੁਆ ਬੈਠੇ।

ਅਸਲੀਅਤ ਕੀਮਤਾਂ :- ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਕਰੇਤਾ ਉੱਚ ਫੁਟਕਲ ਕੀਮਤ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਚ ਕੀਮਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੀਮਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਪਰਚੂਨੀ ਕਈ ਵਸਤੂਆਂ ਅਸਮਾਜਿਕ ਵਿਆਜਾਂ ਤੇ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਵੇਚੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਿਲਾਵਟ :- ਇਹ ਹੋਰ ਆਧਾਰ ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਮਿਲਾਵਟ। ਮਿਲਾਵਟ ਜੋ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਿਹਤ ਦੇ ਲਈ ਖਤਰਾ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਲਈ ਜੋਖਿਮ ਭਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਧੋਖਾ ਧੜੀ ਵਾਲੀ ਪੈਕਿੰਗ :- ਵਿਕਰੇਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੈਕੇਜ ਵੀ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਤਾਂ ਵਸਤੂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬ੍ਰਾਂਡ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਅੱਖਰ ਵਰਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਆਦਿ ਲੱਗਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਵਿਕਦੀ ਵਸਤੂ ਵੀ ਨਕਲੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬ੍ਰਾਂਡ ਦੀ ਵਸਤੂ ਵਰਗੀ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਘੱਟ ਤੋਲ ਦੀ ਪੂਰਤੀ :- ਕਈ ਵਿਕਰੇਤਾ ਘੱਟ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੇਚਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੋਲ ਮਿਆਰਾਂ ਦੇ ਮਾਪਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ

ਉਦੇਸ਼

ਸਚ ਪ੍ਰਚਾਰ: ਉਪਭੋਗਤਾ ਸਰੰਖਣ ਦੇ ਮੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਸਚ ਤੇ ਢੁੱਕਵਾਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੈ। ਟੀ.ਵੀ. ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਬਾਜ਼ੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਸ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੁਰਸਕਾਰ:- ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੰਰਖਣ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸਰੰਖਣਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਇਨਾਮ:-

1) ਉਪਭੋਗਤਾ ਸਰੰਖਣ ਦਾ ਇਨਾਮ
2) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸਰੰਖਣ ਯੁਵਾ ਇਨਾਮ।
3) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸਰੰਖਣ ਮਹਿਲਾ ~~ਇਨਾਮ~~ ਇਨਾਮ।

ਉਪਭੋਗਤਾ ਕਲਿਆਣ ਫੰਡ: ਕੇਂਦਰੀ ਉਤਪਾਦ ਸ਼ੁਲਕ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਸ਼ੁਲਕ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਰਕਮ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਜਾਂ ਵਿਕ੍ਰੇਤਾ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਇਸ ਰਕਮ ਨੂੰ ਜਮਾ ਕਰਕੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਕਲਿਆਣ ਫੰਡ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਚਾਰ:- ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ~~ਸਰੰਖਣ~~ ~~ਸਰੰਖਣ~~ ਸਰੰਖਣ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ~~ਤੇ~~ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦਿਵਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲਹਿਰ ਸ਼ੁਰੂ ਸਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ 15 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੀ। ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਉਪਭੋਗਤਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੰਗਠਨ :- ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗੈਰ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੰਗਠਨ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹੱਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਇਹ ਹਨ।

1. Consumer's Guidance Society in India, Bombay
2. Common Cause, New Delhi
3. Consumer's Action, Forum, Kolkatta Delhi and Chenni
4. Voice, New Delhi.

ਉਪਭੋਗਤਾ ਕਲੱਬ :- ਉਪਭੋਗਤਾ ਕਲੱਬਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 2002 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹਨਾਂ ਕਲੱਬਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਰਚ 2006 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 4001 ਉਪਭੋਗੀ ਕਲੱਬ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਿੱਟਾ :-

ਇਹ ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੰਗਠਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਜਿਵੇਂ :- ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਅ, ਮਿਲਾਵਟ, ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਦੇਖ - ਰੇਖ ਉਪਾਅ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਕਰਦਾ ਜਾਣਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ, ਉਪਭੋਗਤਾ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਨਿਕਾਲਣ ਲਈ ਯਤਨ, ਸੈਮੀਨਾਰ, ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਸਲਾਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ, ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਉਪਭੋਗਤਾ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵੀ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

Reffrance book :- Teaching of Economic (Manmider kaur)

PAGE DATE

Topic — Maps, charts, Globe, Graphs, Models, Realia and Specimens and Multimedia as teaching aids in Social Studies

Subject — Social Studies

Submitted To:
Mrs. Shilpy Arora

Submitted By:
Sapna
Roll No — 477
B.Ed I
Sem - I

Maps, Charts, Globes, Graphs, Models, Realia

Specimens And Multimedia in Social Study

Teaching

Introduction — A map can be simply defined as a graphic representation of the real world. This representation is always an abstraction of reality. Because of the infinite nature of our Universe it is impossible to capture all of the complexity found in the real world. For example, topographic maps abstract the three dimensional real world at a reduced scale on a two-dimensional plane of paper.

Maps are used to display both cultural and physical features of the environment. Standard topographic maps show a variety of information including roads, land-use classification, elevation, rivers and other water bodies, political

boundaries and the identification of houses and other types of buildings. Some maps are created with very specific goals in mind.

Maps

Introduction – Map ~~are~~ is a symbolic depiction emphasizing relationships between elements of some space, such as object, regions, or themes.

Meaning Of Maps

A map is a visual representation of an entire area or a part of an area, typically represented on a flat surface. The work of a map is to illustrate specific and detailed features of a particular area, most frequently used to illustrate ~~go~~ geography. There are many kinds of maps; static, two-dimensional, three dimensional, dynamic and even interactive. Maps attempt to represent various things like political boundaries, physical features, roads, topography, population, climates, natural resources and economic activities.

Types of Maps

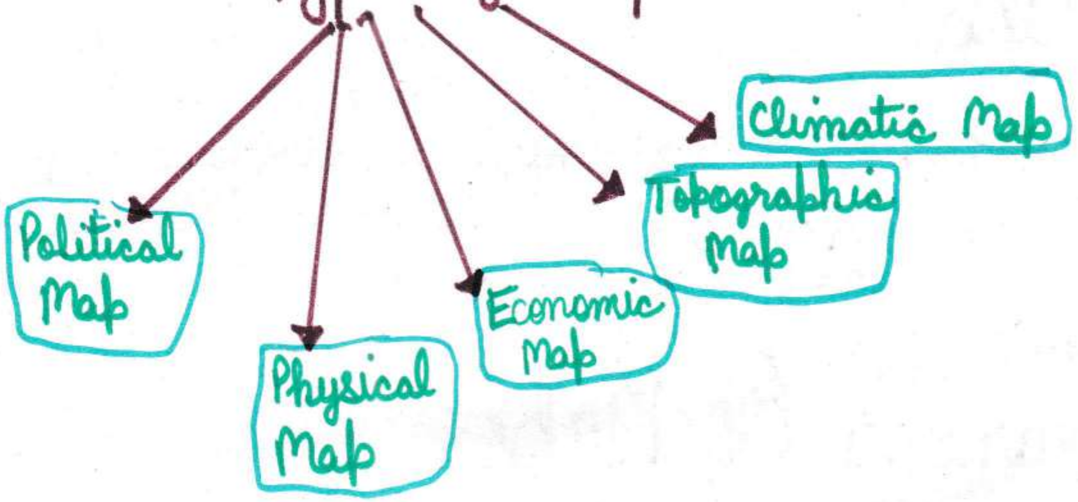

Types Of Maps

Political Maps

These maps represent the political subdivisions of various regions of the world. Besides focusing on the state and national boundaries of geographical regions, It also shows locations of cities – both large and small. Political maps are broadly divided into general and specialized maps. The general political maps show the location of countries and regions of national and global importance.

Physical Maps

These are more complex and meticulously designed maps as they represent different landscape features mountains, rivers, lakes, forested areas and other prominent physical features of a region. Mountains and elevation changes are usually shown with different colors. For example, places with lower elevations are generally marked in various shades of green. Different gradients of brown are used to depict places with higher elevations. Waterbodies are always shown in blue.

Economic Maps

These are topical maps that depict different economic phenomena taking place in a particular region. These maps are widely ~~reff~~ referred for planning and forecasting the development and management of a regions economy. The economic maps illustrate economic regions, levels of development and specialization of production

Topographic Maps

Topographic Maps have come a long way from being restricted to a tool that accurately determines the elevation of a graphical area. Modern maps are detailed graphical representations of both natural and man-made features such as buildings, railways, airports, rivers, mountains, valleys etc. These maps use contour lines to show changes in the landscape.

Climatic Maps

The territorial distribution of climatic conditions is reflected in climatic maps. These maps are prepared based on long term observations of climatic pattern in a large region. Climatic maps not only highlight individual climatic features like temperature, precipitation cloud cover and atmospheric pressure over regions but also depict different climatic zones of the earth illustrated with colors to highlight their differences.

Basic characteristics Of Maps

- All maps are concerned with two primary elements
  - location and attributes
- All maps are reductions of reality
  - scale
- All maps are transformations of space
  - map projections and coordinate systems
- All maps are abstractions of reality
  - generalization and its components
- All maps use sign and symbolism
  - categraphic symbolization

Purposes Of Maps

- The look of a map depends largely on its intended use and intended audience

examples

1) store ~~go~~ geographic information
2) aid navigation or mobility
3) aid analysis, such as measuring or computer
4) summarize large amounts of statistical data for forecasting or detecting trends.
5) Visualize what was otherwise ~~to~~ invisible.

Uses Of Maps

A basic paper map is the simplest, most reliable and most effective way to find your location and navigate somewhere else. But, in the age of GPS and Google Maps, many people have forgotten how to use one.

Charts

Introduction

~~Introduction~~— Chart pattern analysis can be used to make short-term or long term forecasts. The data can be intraday, daily, weekly or monthly and the patterns can be as short as one day or as long as many years. Gaps and outside reversals may form in one trading session, while broadening tops and dormant bottoms may require many months to forms.

Meaning Of Chart

A chart, also called a graph, is a graphical representation of data, in which "the data is represented by symbols, such as bars in a bar chart, lines in a line chart, or slices in a pie chart. A chart can represent tabular numeric data, functions or some kinds of qualitative structure and provides different infromation information.

Features Of Chart

A chart can take a large variety of forms, however there are common features that provide the chart with its ability to extract meaning from data.

Typically the data in a chart is represented graphically, since humans are generally able to infer meaning from pictures quicker than from text. Text is generally used only to annotate the data.

One of the most important uses of text in a graph is the title. A graph's title usually appears above the main graphic and provides a succinct description of what the data in the graph

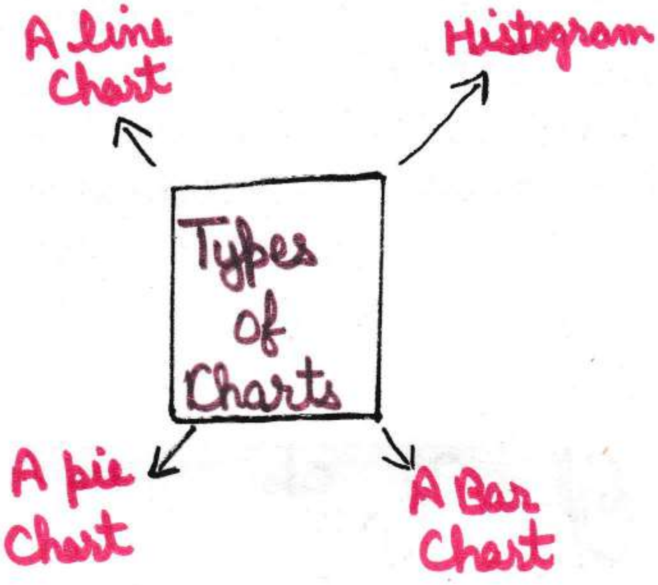
A line Chart
Histogram
Types of Charts
A pie Chart
A Bar Chart

refers to·

Types Of Chart

There are four of the most common charts are:-

- **Histogram** — A histogram consists of tabular frequencies, shown as adjacent rectangles, erected over discrete intervals, with an area equal to the frequency of the observations in the interval.

- **A Bar Chart** — A bar chart is a chart with rectangular bars with lengths proportional to the values that they represent. The bars can be plotted vertically or horizontally.

- **A pie chart** — A pie chart percentage values as a slice of a pie; first introduced by William Playfair.

- **A line Chart** — A line chart is a two-dimensional scatterplot of ordered observations where the observations are connected following their order.

Purposes Of Chart

The purpose of charting is to gather and record ideas or information charts can be displayed over time as support for review of strategies, collected examples for reference, or other information.

Globe

Introduction

A globe is a three dimensional, spherical, scale model of Earth or other celestial body such as a planet or moon. While models can be made of objects with arbitrary or irregular shapes, the term globe is used only for models of objects that are approximately spherical. The word "globe" comes from the Latin word globus, meaning round mass or sphere. Some terrestrial globes include relief to show mountains and other features on the Earth's surface.

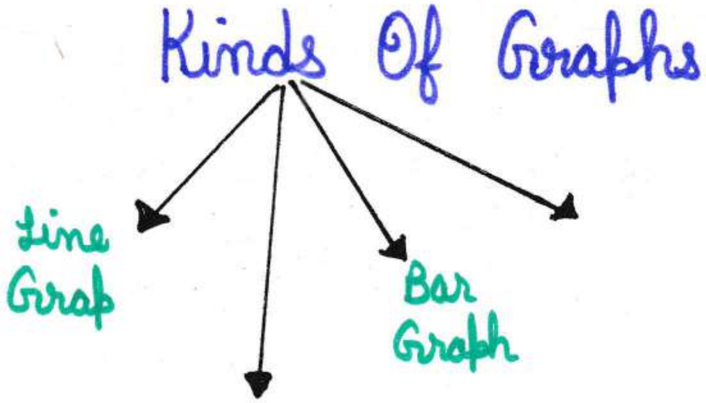
Kinds Of Graphs
Line Grap
Bar Graph

Graphs

Introduction

Introduction— Graph is a program designed to draw graphs of mathematical functions in a coordinate system and similar things. The program is a standard windows program with menus and dialogs. The progrom is capable of drawing standard functions, parametric functions polar functions, tangents, point series, shadings and relations. It is also possible to evaluate a function for a given point, trace a graph with the mouse and much more.

Kinds of Graphs

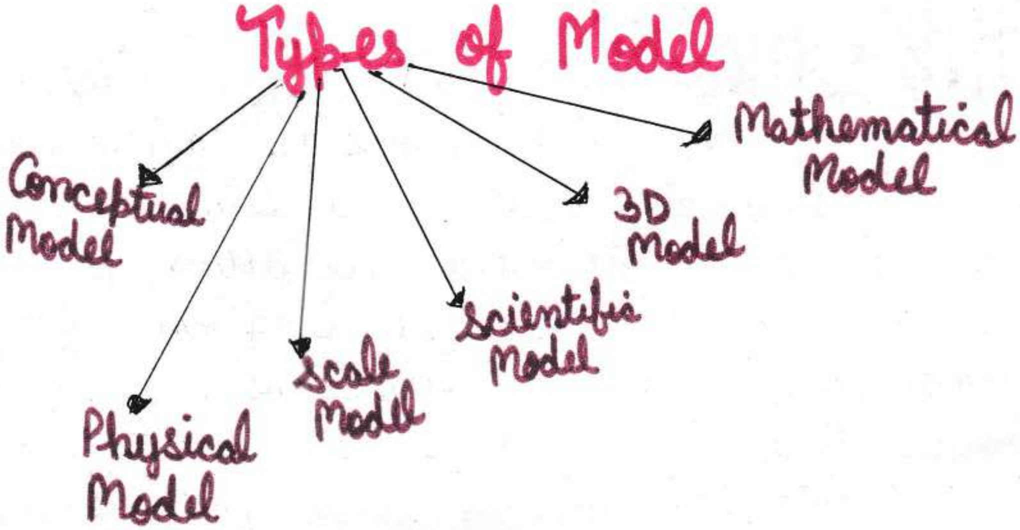
Types of Model
Conceptual Model
Physical Model
Scale Model
Scientific Model
3D Model
Mathematical Model

Model

Introduction

A model is a description of a system using mathematical concepts and language. Models are used in the natural sciences (such as physics, biology, Earth science, meteorology) and engineering disciplines (such as computer science, artifical intelligence) as well as in the social sciences. Physicists, engineers, statisticians, operations research analysts and economists use mathematical models most. A model may help to explain a system and to study the effects of different components, and to make predictions about behaviour.

Types Of Model

- Conceptual Model— Conceptual model, a representation of a system using general rules and concepts.
- Physical Model— Physical model or plastic model, a physical representation in three dimensions of an objects, such as a globe or model airplane.

- Scale Model — Scale model, a physical representation of an object which maintains general relationships between its constituent aspects.

- Scientific Model — Scientific model, a simplified and idealized understanding of physical systems.

- 3D Model — 3D model, a representation of any three dimensional surface via specialized software.

- Mathematical Model — a representation of a system using mathematical concepts and language.

PAGE NO.
DATE: / /

A.S COLLEGE OF EDUCATION KHANNA

SUBJECT NAME- READING AND REFLECTING ON TEXT

TOPIC NAME- METHOD AND IMPORTANCE OF READING

SESSION -2019-21

SEMESTER - 3rd

SUBMITTED TO- PRO. HARNEET KAUR

SUBMITTED BY- RANDEEP KAUR

ROLL NO 912

Methods And Importance of Reading

ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਕੌਸ਼ਲ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸਿੱਖਣ ਅਤੇ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਾਰਥਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਡਾ. ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਯਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ :-

"ਪੜ੍ਹਨਾ ਉਹ ਕਿਰਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀ
ਅਤੇ ਅਰਥ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਹਨ।"

ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਹਨ ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਵਿਧੀ ਆਪਣਾ ਅਲੱਗ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ

Methods of Reading

1. Alphabetic Method
2. The Phonic Method
3. The look and Say Method
4. The Phrase Method
5. Sentence Method
6. Story Method
7. Poetry Method
8. Succession Method
9. Group Reading Method

1 Alphabetic Method (ਵਰਣਮਾਲਾ ਵਿਧੀ) :- ਇਹ ਵਰਣ ਵਿਧੀ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਰੂਪ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਸਾਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ

Teacher's Signature....

ਕਰਾਈ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਕ ਵਾਰ, ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਵਿਧੀ ਜ਼ੇਰ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਲ ਵਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰਾਈ ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚਿੱਤਰ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਰਨਮਾਲਾ ਵਿਧੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਵਿਧੀ ਹੈ ਇਹ ਯੂਨਾਨ ਅਤੇ ਰੋਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸਰਵਉੱਤਮ ਰਹੀ ਅਤੇ ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਇਹ ਵਿਧੀ ਰਹੀ।

II The Phonic Method (ਧੁਨੀ ਵਿਧੀ) ਇਹ ਵਿਧੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੁਛ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਜਾਂ ਯੂਰਪੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਵਿਧੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਹੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ:- CAT, RAT, MAT, FAT, BAT ਆਦਿ ਇਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਾਲਾ ਹੈ

III The look and Stay Method:- ਦੇਖੋ ਅਤੇ ਕਹੋ ਵਿਧੀ:-

ਇਹ ਵਿਧੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਕ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਧੀ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਚੀਜ਼, ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬੱਚੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ

IV The Phase Method ਵਾਕਾਂਸ਼ ਵਿਧੀ

ਸ਼ੀਲੋਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਆ ਅਨੁਸਾਰ "ਵਾਕਾਂਸ਼ ਵਿਧੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਵਾਕਾਂਸ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੋਚਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਰਥ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ

ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹੀ ਪਾਠ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਲਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਧਿਐਨ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ

V Sentence Method ਵਾਕ ਵਿਧੀ:- ਇਹ ਵਿਧੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਅਤੇ ਅਰਥਪੂਰਨ ਵਾਕ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਵਾਕ ਵਿਧੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਤੱਤ ਉਸ ਵਾਕ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਇਕ ਇਕਾਈ ਹੈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਦਰਭ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਇਕਾਈ ਹੈ ਬੋਲਣ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਕਲਮ ਨਾਲ ਲਿਖਾਈ ਵਿਚ ਵਾਕ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ

VI Story Method ਕਹਾਣੀ ਵਿਧੀ:- ਇਹ ਵਾਕ ਵਿਧੀ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਰੂਪ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਆਸਾਨ ਆਸਾਨ ਜਿਹੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫਿਰ ਵਾਕ ਫਿਰ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਵਿਧੀ ਰੋਚਕ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਵਾਕ ਦੇ ਆਸਾਨ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਸਬੰਧਤ ਚਿੱਤਰ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

VII Poetry Method:- ਇਹ ਵਿਧੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਧੀ ਵਰਗੀ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਆਸਾਨ ਜਿਹੇ ਵਾਕਾਂ

ਕਵਿਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਬੱਚੇ ਉਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਫਿਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

VIII Succession Method:- ਇਸ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਇਕ-ਇਕ ਧੁਨੀ, ਇਕ ਅੱਖਰ, ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਕ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਬੱਚਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦਾ ਅਨੁਕਰਨ ਬਾਦ ਵਿ ਨਕਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

IX Group Reading Method ਸਮੂਹਿਕ ਵਾਚਨ ਵਿਧੀ:- ਇਸ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹਿਕ ਰੂਪ ਨਾਲ ਵਾਚਨ (ਪੜ੍ਹਨ) ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕਲਾ ਵੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ

Importance of Reading

1. **ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ:-** ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ

ਬਾਲਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦਵਾਈ ਦੀ ਬੋਤਲ ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਨਹੀ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਆਪ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਦੇ ਹਾਂ:-

ਜੇਕਰ ਅਸੀ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹੋਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਯੋਗ ਹੋਵਾਂਗੇ। ਇਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇਕ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀ ਲੈ ਪਾਏਗਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਲਾਹ ਲੈਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

3. ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ:- ਇਕ ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਇਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁਨਰ ਹੈ ਕਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆ ਨੌਕਰੀਆਂ ਲਈ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਾਲੇ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਹੁਨਰ ਸਮਝ ਕਰਨ ਅਤੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਲਈ ਸਮਾਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

4. ਮਨ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ:- ਪੜ੍ਹਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਨ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਨ ਇਕ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਕਸਰਤ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹੁਨਰ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ

ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਹਰੇਕ ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਸੁਣਨ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵੱਡੀਆਂ ਗਲਤਫਹਿਮੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਪਿਆਰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਦੇ ਵਲੋਂ ਕਿਵੇਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

5. ਪੜ੍ਹਨਾ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦਾ ਹੈ :- ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਾਡੀ ਕਲਪਨਾ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕਹਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਹਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬਣਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਕ ਪੰਨੇ ਤੇ ਉਤਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਕਲਾ ਬਾਹਰ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ

6. ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ ਵਾਧਾ :- ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿ ਅੱਖਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅੱਖਰ ਸਮਝਣੇ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਬੱਚਾ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਰਤਣ ਲਈ ਮਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ

7. ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ :- ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਾਡੇ ਵਾਲੇ ਤੋਹਫ਼ੇ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਕਹਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਤਣਾਅ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

PAGE NO.
DATE: / /

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਾਡੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਿਆ ਲਿਖਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਧੀਆ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

Types of Reading

- Aloud and Silent Reading
- Intensive and Extensive Reading

ALOUD AND SILENT READING :-

ਅਧਿਆਪਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਹਨ ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀ-ਕੀ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਨਕਲ, ਤਾਲਮੇਲ ਅਤੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਤਦ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਿਚ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਕੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੈ।

PROCESS

1 ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਮਾਡਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਾਡਲ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਨ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਵਿਦਿ ਇਸਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਹੋਣ ਤਦ ਤੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਹੀ ਇਸ ਮਾਡਲ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਸ ਮਾਡਲ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸਹੀ ਉੱਤਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸਨ ਹੈ

2. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਸੀ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਪਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਥੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਆਦਿ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪੇਸ਼ ਉਦਾਹਰਣ ਨਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਪਾਠ ਪਕੜ ਕਰ ਲੈਣ।

Advantages :-

- ਸੁਧਾਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਇਹ ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਕੌਸ਼ਲ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ
- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

• ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਕਲ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਇਕ ਕੁਦਰਤੀ ਢੰਗ ਹੈ

SILENT READING:-

ਚੁੱਪ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਆਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪਰ ਚੁੱਪ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਯਾਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੇ ਜਾਂ ਉਦੋਂ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਜਦੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਮੌਖਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਰੀ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਧੇਰੇ ਵਧੀਆ ਹੈ।

PROCESS:-

1. ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।
2. ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ।
3. ਅਧਿਆਪਕ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਚੱਕਰ ਲਗਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿ: ਬੁੜਬੁੜਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ।
4. ਚੁੱਪ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੋਲੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਆਦਿ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ।

Advantages :-

- ਇਹ ਸਮਾਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੇਜ਼ ਹੈ
- ਇਹ ਊਰਜਾ ਵੀ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ
- ਇਹ ਆਤਮ - ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਗਹਿਣ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
- ਚੁੱਪ ਪੜ੍ਹਾਈ ਰੁਚੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਕਲਾ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

INTENSIVE READING :- ਗਹਿਣ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੰਖੇਪਣ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮਝ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪਣ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਪਾਠਕ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਮਾਤ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਅਰਥਪੂਰਣ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਸਥਾਰ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

MATERIAL OF INTENSIVE READING :

ਇਸ ਵਿਚ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੰਬਾਈ ਵਿਚ 500 ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਅਧਿਆਪਕ ਵਲੋਂ ਸਪਾਠਨ ਤੋਂ ਸੁਸ਼ਾਰਿਕ ਵਲੋਂ ਚੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ADVANTAGES :-

1 ਇਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਢਾਂਚਾ; ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ

ਕਰਦਾ ਹੈ

- ਇਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਉੱਤੇ ਸਾਰਾ ਰੂਪ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ
- ਇਹ ਹਰ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

EXTENSIVE READING :-

ਵਿਸਥਾਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪਾਠਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਵਧਾਉਣਾ ਹੈ ਵਿਸਥਾਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁੱਖ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਵਿਸਥਾਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਜਿੰਨਾਂ ਜਿਆਦਾ ਹੋ ਸਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ

ADVANTAGES :-

- ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ।
- ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ।
- ਸੰਪੂਰਨ ਭਾਸ਼ਾਈ ਯੋਗਤਾ ਵਿਚ ਵਾਧਾ।
- ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੱਲ ਆਪਣਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਸੁਧਾਰਨਾ।

F-2.1

Sociological Bases of Education

Sessional Work

Session : 2020-22

Submitted to:

Mrs. Harneet Kaur

Submitted by:

Khushboo

B.Ed. Sem IInd

Roll No.: 1035

Page:
Date: / /

Activities being Organized to promote :- Democratic values, national and emotional integration, global peace.

I have visited S.D. Public School affiliated to Punjab Board, affiliation no.=3100194. This school organized various activities in the school to promote democratic values, national and emotional integration and global peace.

To promote democratic values :-

→ Making contributions to the day to day activities of the class and school.

→ Taking responsibility for their actions, by making rules together and supporting them.

→ Participating in decision-making processes of the school life, relating it with the democratic processes such as councils, parliaments, government and voting.

Page:
Date:

To promote national and emotional integration :-

(i) Celebrating of national festivals like
→ Independence day
→ Republic day
→ Children's day
→ Teacher's day
→ Martyr's day

Instills national temper and consciousness in the minds of budding citizens of the nation.

(ii) Celebration of birth anniversaries of national ledders and great men need to be organised in schools.
For eg. :- Gandhi Jayanti

(iii) Celebration of festivals of other communities like christmas.

(iv) Respect of national flag, national symbols and national institutions are taught to the children.

Page:
Date:

(v) Seminars, dramas and exhibition on the theme of communal harmony and national unity should be organised.

(vi) School display educational films and radio and T.V. talks and mass media for the inculcation of national outlook and national feeling.

(vii) Organisation of social and national service programmes concurrently with academic studies like NCC, NSS camps, Red cross.

Hence, this school organise various co-curricular activities like celebration of birthdays, special days, festivals etc. in the school for promoting democratic values, national and emotional integration and global peace.

PAGE DATE

Sessional Work of Growth And Development Of The Learner...

Topic :- Review of Movies

- Taare Zameen Par
- Slumdog Millionaire

Submitted To...

Mrs. Alka Sharma

Submitted By...

Harshdeep Kaur
Roll No. - 1207
B. Ed. - I (1st Sem.)
Session - 2021-2022

Perfect

PAGE DATE

I. TAARE ZAMEEN PAR...

Directed by Aamir Khan, Taare Zameen Par is a story about a child that instantly hits every adult and child alike. Released in 2007, the film was produced by Aamir Khan and Darsheel Safary playing the lead roles. This promising flick won several awards on national and international level.

Directed by :- Aamir Khan
Produced by :- Aamir Khan
Written by :- Amole Gupta
Starring :- Darsheel Safary, Aamir Khan, Tisca Chopra, Vipin Sharma, Sachet Engineer, Tanay chheda.
Language :- Hindi

Characters :- There are ~~six~~ characters in this film.

1. Main character :- Ishaan Nandkishore Awasthi
2. Father of Ishaan :- Nandkishore Awasthi
3. Mother of Ishaan :- Maya Awasthi
4. Brother of Ishaan :- Yohaan Awasthi
5. Teacher :- Ram Shanker Nikumbh
6. Friend of Ishaan :- Rajan Damodran

Perfect

PAGE DATE

PLOT OF TAARE ZAMEEN PAR...

Ishaan Nandkishore Awasthi is an eight-year old boy who hates school and studies. He fails miserably in his tests and exams and just cannot get anything right in his class. To make matters worse, he lacks motor coordination skills and cannot even catch a ball coming from a distance. Alternatively, he is more interested in things like colours, fish, dogs and kites that are of least concern to adults. Home has nothing better to offer. Parents keep taunting him about his inability rather than helping him. Brother Yohaan is a scholar and athlete, a fact that Ishaan is constantly reminded of.

His parents decide to send him to a boarding school on the context of getting disciplined. Therein, he is befriended by one of the best students in the class, Rajan Damodran. This leads Ishaan into a state of fear and depression, adding to the already traumatized separation. The movie now takes a twist with the entry of new temporary art teacher Ram Shankar Nikumbh.

Nikumbh sir breaks the rules of "how things are done" to allow students

Perfect

PAGE DATE

to learn with joy and optimising his technique of teaching students using thoughts, dreams and imaginations becomes successful with all students, except Ishaan. Nikumbh notices Ishaan is unhappy and decides to discover the reason. He reviews all past works of Ishaan and concludes all failures to be reflective of dyslexia.

Back in class, Nikumbh highlights the topic of dyslexia in class and mentions some famous people who were dyslexic such as Albert Einstein, Leonardo Di Vinci, Walt Disney, Agatha Christie, Thomas Edison, Pablo Picasso and actor Abhisheck Bachchan.

With the permission of school Principal, Nikumbh sets to tutor Ishaan. Using specific methods and techniques, Ishaan starts developing interest in language and mathematical skills. Eventually, grades start to improve. An art fair is organised for students and teachers alike by Nikumbh at the end of the year. As expected, Ishaan wins the contest while his teacher, Nikumbh is declared the runner-up. Ishaan's parents are surprised at the drastic improvement in their child's grades and realize their surroundings.

Perfect

PAGE DATE

Lessons Learnt ...

1. Everyone is unique in their own way.
2. People will not understand you, maybe your parents too.
3. Following your interest, will make your job more fruitful.
4. Kids are sweet and pure. Torturing a kid may be disastrous. This may even lead to depression.
5. Daydreaming is not bad, it makes a person creative.
6. Best mentor can change your life.
7. You can make anyone your best friend, disabled or abled, fishes or dogs.

And At last, "Har bachche ki apni
Khoobi hoti hai, apni
Kaabiliyat hoti hai,
apni chahat hoti hai."

Perfect

PAGE DATE

II. SLUMDOG MILLIONAIRE...

Slumdog Millionaire, British dramatic film, released in 2008 and directed by Danny Boyle, that won eight Academy Awards, including those for best picture and best director, as well as several BAFTA awards and Golden Globe Awards, including those for best film and best director.

Studios :- Warner Brothers, and Pathè Pictures International.
Director :- Danny Boyle
Writer :- Simon Beaufoy (screenplay)
Music :- A.R. Rahman
Cinematography :- Anthony Dod Mantle

STARCAST :-

1. Dev Patel aka Jamal Malik
2. Freida Pinto aka Latika
3. Madhur Mittal aka Salim Malik
4. Anil Kapoor aka Prem
5. Irrfan Khan aka Police Inspector
6. Ankur Vikal aka Maman
7. Mahesh Manjrekar aka Javed

Feelings

PAGE DATE

Plot of Slumdog Millionaire...

Jamal Malik, a young man from the slums of Mumbai, is on the hot seat of the Indian version of the popular gameshow 'Who wants to be a Millionaire'. And he is one teensy question away from winning the grand prize of 20 million rupees. Yeah!! That's a chunk of change for anyone... but it's especially life changing from a dude who grew up in a slum.

Sadly, he is taken into the custody by the police under the accusation of cheating, Jamal recounts his life story, explaining how he came to know the answer to each question he faced.

As the film progressed, I learnt that Jamal and his older brother Salim were orphaned at an early age and had to somehow survive in this cruel world. Along the way, they meet Latika, a young girl who joins their trio - the third musketeer to Jamal and Salim. Soon, they are captured by the ganster Maman, who forces them to beg and sing for money. Jamal and Salim are eventually able to escape, but Latika is left behind.

However, with Salim's help, Jamal was successful in finding Latika. But, this reunion

Feelings

PAGE DATE

was short-lived, after Salim threatens Jamal and steals Latika away.

Time passes and I found that Jamal started working as "Chai-wala" in telemarketing office. He decides once more to attempt to find Latika and starts by successfully contacting his mean bro Salim. After meeting with his brother, he was able to find that Slumlord Javed Khan, Salim's employer, is holding Latika.

Somehow, Jamal reaches Javed's compounds and tells Latika to meet him at the train station. Later, much to Jamal's surprise, Latika is there waiting for him at the train station. However Salim - who seriously is a contender for Worst Brother Ever at this point - arrives with some of Javed's goons to prevent her from escaping with Jamal.

Finally, I catched up to the present timeline, where our Hero explains to the police that he went on the game show because he thought Latika might be watching. After this reveal, he is released and returned to the show for the final question. What nice cops, huh!!!

For the final question, Jamal is asked to name the third musketeer from Alexandre Dumas' classic story, The Three Musketeers.

Feelings

PAGE DATE

Jamal reveals that he does not know the answer, but he decides to play anyway. Using his final "phone-a-friend" lifeline, he calls the only number he knows: his brother's. However, he's shocked to discover that it's not Salim on the other line, but Latika.

Like Jamal, Latika doesn't know the answer, but she said she is safe. A confident Jamal was able to guess the correct answer - Aramis - winning the grand prize. Meanwhile, Salim, back in the safe house, sacrifices himself in order to stop Javed from coming after Latika and Jamal. After his victory, Jamal goes to the train station to wait for Latika. Sure enough, she showed up and the two finally share a moment of peace together.

LESSON LEARNT ... The important lessons learnt from this film are - sometimes you just have to go for what you truly want. And bookish (material) knowledge is not everything. Sometimes, experiences are more helpful to tackle a real-life situation. Besides this, a person must pursue the long-term goals, even if they come with setbacks.

Perfect

PHILOSOPHICAL BASES OF EDUCATION

A

Sessional work on Indian And Western Educational Thinkers

Session :- 2020-2022

Submitted by
ANJali Saini
Roll No :- 1045

Submitted to
Mrs. Shilpy Arora

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Chetan Bhagat

Born ⇒ 22 April 1974, "New Delhi"
Education ⇒ "Indian Institute of Management Ahmedabad"
Cited by "The New York" Times in 2008 as the biggest selling "English language novelist" in "India's history", Chetan Bhagat is "author, screenwriter, columnist and TV Personality".
He is known for comedy-"drama novels" about young urban "middle-class" Indians. Some of his famous work includes five Point someone, 2 states, Half Girlfriend and One Indian Girl.
Movies ⇒ 2 States, 3 Idiots, Hello Kick.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Amrita Pritam

Born "31 August 1919" Died "31 October 2005"

"Pritam indulged in "Poetry and literature" at a very young age which influenced he become a Poet and "novelist" later in her life. She was a courageous who did not fear writing controversial texts during the Pre-Partition era. She suffered through tough times during the Partition of India, which influenced of her to write the Punjabi novel 'Pinjar' which describes the helplessness of the women during that era and the discrimination they had to go through. The novel later was made into a Bollywood movie which was a hit throughout the nation.

Arundhati Roy

Born "24 November 1961"

Write, essayist and Political activist, Arundhati Roy, is best known her novel "The God Of Small things" which won her the "Man Booker" Prize for fiction" in 1997. Some of her other works include. The Algebra of Infinite justice, Kashmir: The case for freedom and Capitalism: A Ghost story.
"She is also a Political activist involved in 'human rights' and "environmental causes".

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Jhumpa Lahiri

Born = 11 July 1967

Lahiri is well known for the "novels" essays and short stories". She was born in London but relocated to the United States to get her education from the "Barnard college". She went ahead for her master and attained her "degree" from "Boston university". She was struggling writer and her work was initially rejected by the Publishers until her biggest success "The Interpreter of Maladies". This was a compilation of all her "short stories" about the life of immigrants in Post-Partition India. After the runaway success She wrote many other novels. Some of the most famous [illegible] are: "The namesake," "Unaccustomed of Earth" and the [illegible] land.

Khushwant Singh

Born = 2 February 1915, Hadali Pakistan
Died = 20 March 2014, Sujan Singh Park New Delhi

He was a journalist, editor and novelist born in "Hadli" during the time of "British India". He received his degree at "St. Stephen's College" in New Delhi and King's College in London. He initially started his career as a "lawyer" after which he got the opportunity to become the editor of important "journals and magazines". As an author he wrote some outstanding novels like "Train to Pakistan" (1956). Delhi: A Novel (1990). The company of women (1999). Truth Love and London a little Malice (2002). The Good the Bad and the Ridiculous (2013).

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

R.K. Narayan

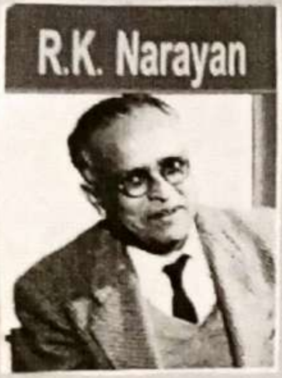

Born ⇒ 10 October 1906 Died ⇒ 13 May 2001

He was "born in "Chennai" and due to his "father's transfer" had to move around "therefore changed many schools". His interest in reading was evident since a very young age and his hobby soon become a habit. He later graduated and decided to become a "stay at" home writer". His initial books were not that popular until his third novel "The dark room", Narayan wrote" many novels" after this which were published and soon became a well renowned author during his time in India.

Born ⇒ 7 May 1861 Kolkata
Died ⇒ 7 August 1941, Jorasanko Thakurbari, Kolkata

Even though Tagore received his education in law he ~~book~~ took great interest in "Shakespeare" and his literature. Therefore following his works he became a Poet and author. His first "Poem" "Mansai" was Published in 1890 after which he gained immense Popularity among 'Bengali' readers. His most significant works include "Gitanjali" which was a collection of 'Poems' and "Galpaguchchha" which are eighty "Short Stories".

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Ruskin Bond

Born ⇒ "19 May 1934" Indian author

Period ⇒ 1951 – Present

Bond was "born" in "Punjab British" Indian and attained his education in "Shimla" and after completion of "high school" he moved to the U.K to enhance his writing career. He started his career as a freelance writer and eventually got jobs as editor in "various magazines" It wasn't until 1980 his novel was published which became widely admired among readers. His best known work is "The blue umbrella" a heartwarming "story read worldwide"

Vikram Seth

Born ⇒ "20 June 1952" Period ⇒ "1980 – Present"

"Seth born in Calcutta" "graduated from high school" and studied Philosophy, "Politics and Economics" Corpus "Christi College"; oxford and graduated with "B.A. Degree" in 1975. From 1975 to 1986, he pursued his "Ph.D" at Stanford "university, California U.S.A". He is best known for his "epic novel "The Suitable boy"; "The Golden Gate An Equal Music" Notable awards "Padma Shri" Sahitya Academy"; "Guggenheim Fellowship"

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Sarat Chandra Chattopadhyay

Born = "15 September 1876" (West Bengal India)"
Died = "16 January' 1938"

He belonged to a "Poverty-sticken" family as his father had irregular jobs. However his father was dreamer and a writer and it was his exuberance that inspired Sarat to become a novelist himself. He wrote his first famous essays only when was in his teens. Later, he made contributions to magazines from time. Since he was a feminist Chattopadhyay seemed it was urgent to write about the bigotry and Patriarchal society. His most popular works are; "Devdas" Published (1917), "Parineeta" (1914) 'Biraj Bou' (1914), and 'Palli samaj' (1916).

Walter Van Tilburg Clark

Born ⇒ August 3, 1909
Died ⇒ November 10, 1971

Born "August 3, 1909" – Died "November 10, 1971" was American novelist short writer and educator. He ranks on one of Nevada's most distinguished short ~~story~~ writer, ~~and educator~~ literary figure of the 20th century, and was the first inductee into the "Nevada Writers hall of Fame" in 1988, together with "Robert Laxalt. Clark's mentee and Nevada's "other hearalded twentieth century author" Two of Clerk's novels. The ox-Bow incident and The Track of the Cats were made into films. As a writer clark taught himself to use the familiar materials of the western saga to explore the human

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Walter Van Tilburg Clark

Born ⇒ August 3, 1909
Died ⇒ November 10, 1971

Born August 3, 1909 – Died November 10, 1971) was American novelist short writer, and educator. He ranks on one of Nevada's most distinguished short ~~story~~ writer, ~~and educator~~ literary figure of the 20th century, and was the first inductee into the "Nevada writers hall of Fame" in 1988, together with "Robert Laxalt. Clark's mentee and Nevada's" other hearalded twentieth century author" Two of Clerk's novels. The Ox-Bow incident and The Track of the Cat, were made into films. As a writer Clark taught himself to use the familiar materials of the western saga to explore the human

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Gary M Dobbs

Born → 1965 Period 2009 – Present

Gary Martin Dobbs (known by 'Pen name' Jack Martin" (Born" in 1965)" is a British writer and actor, known for string of Western 'novels' for "Robert Hale's Black Horse" western imprint, including Arkansas Smith, The Ballad of Delta Rose, and The Afterlife of Slim McCord. In 2016 a digital edition of Tarnished Star was issued by Piccadilly Publishing under the alternative title of LawMaster. The title change refers to the title used for the Script by Neil Jones Gary Dobbs which Optioned for a feature film Dobbs is the writer of the Series of mysteries featuring the Character of Granny Smith. As an actor Dobbs has appeared in many "British TV shows", as well as in "the films" The Reverend and Risen"

Donald Gallinger B.A

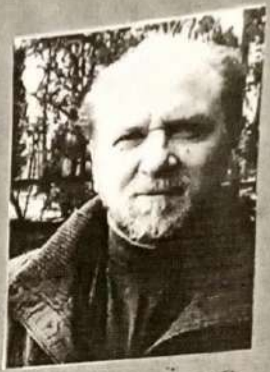

Born → 4 May 1953

Donald Nelson Gallinger (Born 4 May, 1953) is an "American writer" He is the author of several novels. His most recent work. The Master Planets (2008) which received strong reviews in "Booklist" Jewish" Book world", and "Foreword Magazine", tells the story of one Polish Partisan fighter's savagery during "World War" II and its devastating effects on her "American family years later. Centering on the fictional woman's teenage son, a Rock & Roll Wunderkind, the novels seeks to show how the unknown Past can reach into the uneasy present and alter it forever.

Principal

A.S. College of Education

Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

A.B. Guthrie Jr.

Born ⇒ January 13, 1901
Died ⇒ April 26, 1991

Alfred Bertram Guthrie Jr. (Born January 13, 1901 – Died April 26, 1991) was an American "novelist" "Screenwriter", historian and literary historian known for writting "Western stories". His "novel The Way West" won the 1950 "Pulitzer Prize" for fiction and his screenplay for Shane (1953) was nominated for an "Academy Award". His father was a graduate of "Indiana University". His mother from "Earlham college at Richmond Indiana".

Born ⇒ 1952

Mike Kearby "born" 1952" is an "American novelist" and inventor since 2005, Kearby has published twelve novels and two graphic novels. Kearby was born in Mineral Wells, Texas. and received a B.S from North Texas state "University of North Texas" in 1972. He taugh "high school" English and reading for 10 years and created "The Collaborative Novella Project. Kearby began novel writing in 2005 and has completed "twelve novels", "two graphic novels" and written the afterword of the TCU Press "2010 release" of "Western novelist's." Elmer Kelton, The Far away canyon.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Charles King

Born = 12, 844
Died = 17 March 1933

Charles King "October 12, 1844 – March 17, 1933" was an American soldier and a distinguished writer. "Born in New York" capital, Albany King was the son of civil war general Rufus King, grandson of Columbia University President Charles King and great grandson of Rufus King. He graduated from "West Point" in 1966 and served in the Army during the Indian wars under "George Crook". General King died in Milwaukee at the age of 88 and is buried at the "City's forest home Cemetery."

Louis L'Amour

Born = March 22, 1908
Died = June 10, 1988
Service = United states Army

Louis Dearborn L'Amour March 22, 1908 – June 10, 1988) was an "American novelist" and "story writer". His books consist primarily of western novels. However, he also wrote historical ficition, science ficition, non-ficition, as well as poetry and short story collections. Many of his stories were made into films. L'Amour's book remain popular and most have gone through multiple printings. At the time of his death almost all his 105 existing works were still print and he was one of the world's most "Popular writers."

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Charles Lewis

Born - "30 October, 1953"

Employer - "American University School of Communication"

Charles Lewis is an investigative journalist based in "Washington D.C." He founded "The Center for Public Integrity" and several other nonprofit organizations and is currently the executive editor of the "Investigative Reporting Workshop" at the "American University" School of Communication in D.C. He was previously an investigative producer for "ABC News" and CBS news program "60 Minutes". The "International Consortium of Investigative Journalists", which focuses on cross-border crime and corruption. He is author of the 2014 book is 935 lies: "The Future of Truth and the Decline of America's Moral Integrity".

Larry McMurtry

Born = "3 June, 1936" Died "March 25, 2021"

Education - "University of North Texas" (BA) "Rice University" (MA)

Larry Jeff McMurtry (June 3, 1936 - March 25, 2021) was an American novelist, essayist, bookseller and screenwriter whose work was predominantly set in either the "Old West" or contemporary "Texas". His novels included "Horseman, Pass By" (1962), The Last Picture Show (1966) and "Terms of Endearment" (1975) which were adapted into films. Movies adapted from McMurtry's works earned 34 "Oscar" nominations. His 1985 "Pulitzer Prize-winning" novel, "Lonesome Dove", was adapted into a television miniseries that earned 18 "Emmy Award" nominations. The subsequent three novels in his "Lonesome Dove series" were adapted as three more miniseries, earning eight more Emmy nominations. Academy Award nominations with three wins, including McMurtry and Ossana for "Best Adapted Screenplay".

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Robert B. Parker

Born : "September 17, 1932"
[illegible]
[illegible]

Robert Brown Parker (September 17, 1932 – January 18, 2010) was an American writer of fiction, primarily of the mystery genre. His most famous works were the novels written about the fictional private detective Spenser. [illegible] "Spenser: For Hire" [illegible] [illegible] "Appaloosa" [illegible] made into a film [illegible]

A.P.J. Abdul Kalam

Born : 15 October 1931, Rameswaram
Died : 27 July 2015, Shillong

[illegible]

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

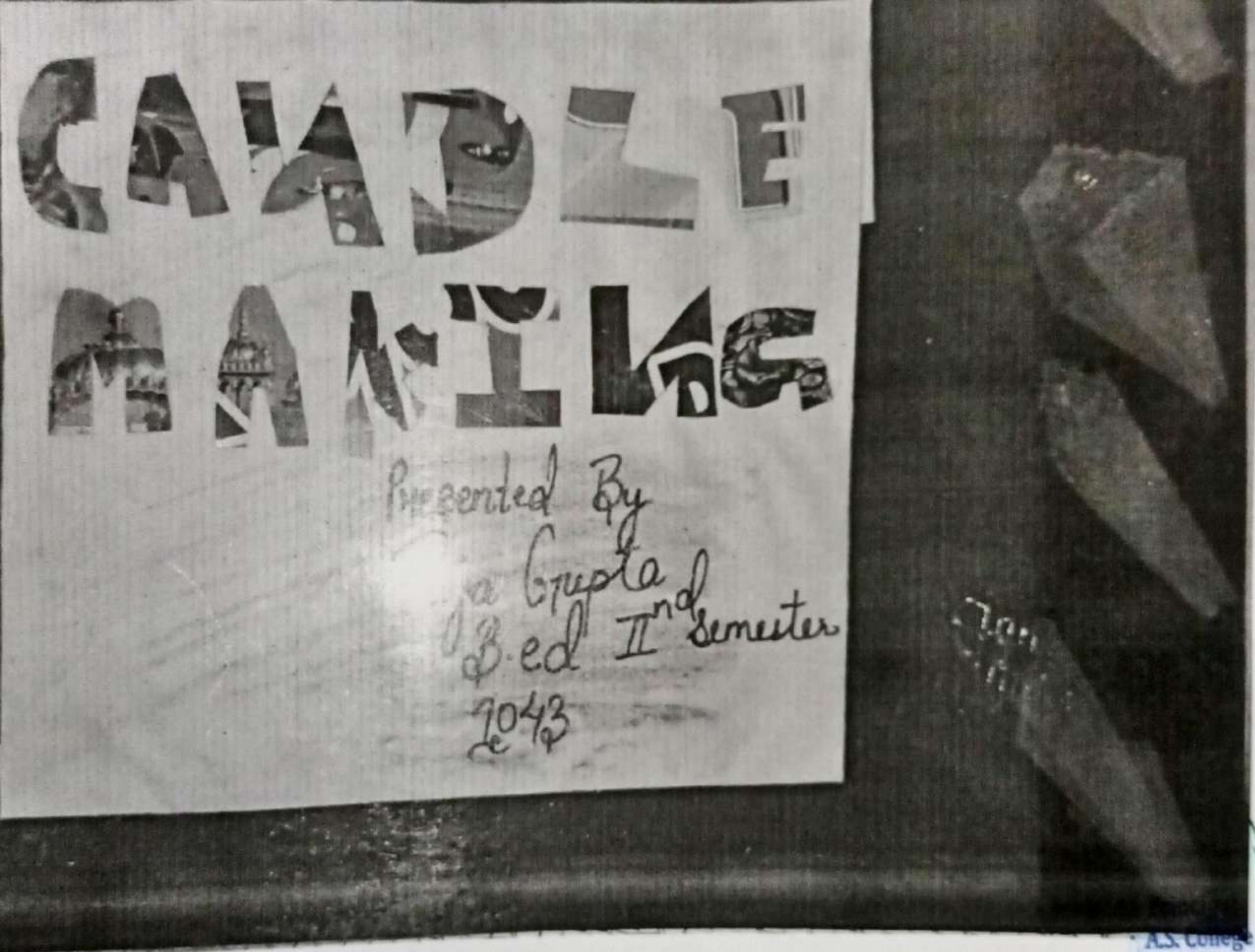

A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Index

Sr. No.	Topic	Page No.	Remark
1	Introduction		
2.	Material		
3.	Meaning of Wax		
4.	Types of Wax		
5.	Equipments and Materials		
6.	Procedure		
7.	Safety Measures		
8.	Ice Candle		
9.	Floating Candle		
10.	Layer Candle		Principal A.S. College of Education Kalal Majra, Khanna-Samrala Road
11.	Chips Candle		
12.	Mould free Candle		
13.	Jelly Candle		
14.	Glass Bottle Candle		
15.	Plate Type Candle		

Candle Making

Candle Making is an art that offers Creative Opportunities for Creative People. There are Several ways of decorating Candles are Synthetically used dyes, Paints and decorations Such as flowers, leaves, Beads, buttons etc. We Can give unique effects by adding ice-pieces etc., Chunks of wax and a showy effects by Whiskey up wax a bit Here we have given the Material Needed and Basic Method for Making a Candle. We can also by out the various ways in Which a plain Candle can be made by Spectracular.

Material Required :→

- **Wax** – Paraffin Wax or Bee Wax
- **Mould** :- Rigid and flexible (Ready made moulds are also available in Different Shapes and Sizes)
- **wicks** :- Braided Cotton wicks are available in flat and round Shapes ~~in~~ differences in thickness and Sizes.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Wicking needle

Mould seal

Candles dyes and Crayons

Double boiler

Brush

Oil

Interesting Facts for making Candles :-

It looks but it didn't? It means Candles looks like It
difficult to make. Actually It is so easy to make at home.
Yes, It takes time and their are some technique to make
them. Finishingly. Candles can also be reused and make
Candles in new designs by using old candles. By Melting
them. Give any kind of shape to candles. It will take
Not only White Candles Can make we Can make
different Coloured Candles by adding Crayones
into them in Small quantity. Endly after
Candle dries and out of the mould. It looks so
beautiful. And you can also gift any person.

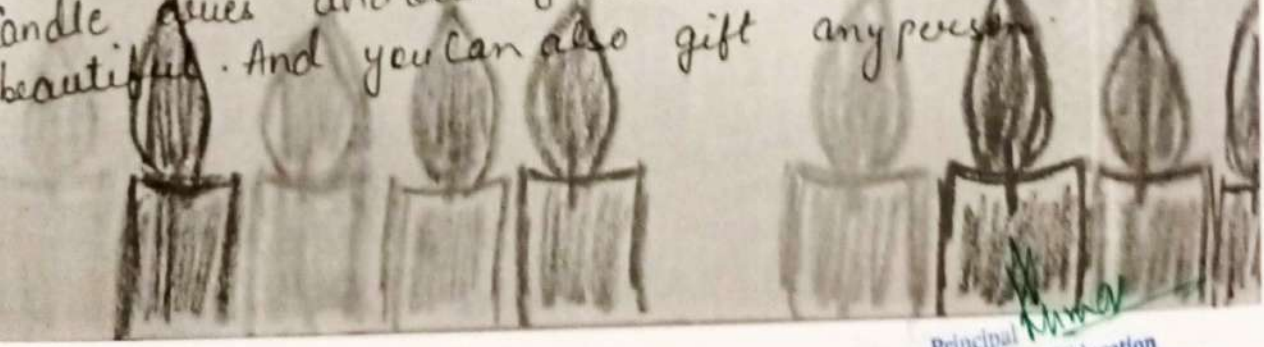

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Meaning of Wax

Wax is the solid substance which can also be melt by heating them. Wax have variouses uses such as for making Candles, for girls or anyone for remove their hairs or we can say used for skin purposes. After melting the wax. It has chances that it can again change into solid form.

Wax are of two types- Paraffins (a product of oil refining) and Bee Wax (a natural product) They are usually available as Blocks. Paraffin Wax are also available as Cylinders or flakes. Apart from Blocks Bee Wax is Also available as thin Sheets. These can be folded with a wick inserted into wax for making hand made Candles.

Some wax soluble dyes are available from shops to give Color to the Candles. They are also available in powder form. We can use poster paints and Wax Crayon instead of readymade Wax Dyes.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Types of Wax

Paraffin Candle Wax :→ Paraffin is petroleum of wax. It tends to be less expensive than others wax and comes in chunks and powder form. We can buy the wax pre-coloured or we can buy the wax in a neutral color and own color. This is the most popular type of candle wax used.

Bees Wax :- Bees wax candle wax is made from the wax bees used in their lives. Bee wax can be bought in several forms including flat and honeycome sheets, blocks and pearls tend to come in their natural color. Bee wax is naturally aromatic, so it is rare that we would add fragrance. The wax is quite sticky and has a low melting point. When one in making candles from the sheets, the heat from the handle with make the wax pliable and easy to roll.

Bayberry Candle Wax :- Bayberry candle wax was discovered by early American colonist who were looking fool an ethrnative to follow, whic jave off tons of soof, air pollutants and some what unpleasant smell. Bayberry candles wax comes from the Bayberry shrub which produces very decorative bluish grey tinged berries. There are two types of Bayberry sheets, the Northern Bayberry (Myrica, Pensylvanica) and Southern Bayberry (M. Cerifera). Both which produce the berries

Soy Wax :- Soy candle is one of the newest candle waxes out

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Types of Wax

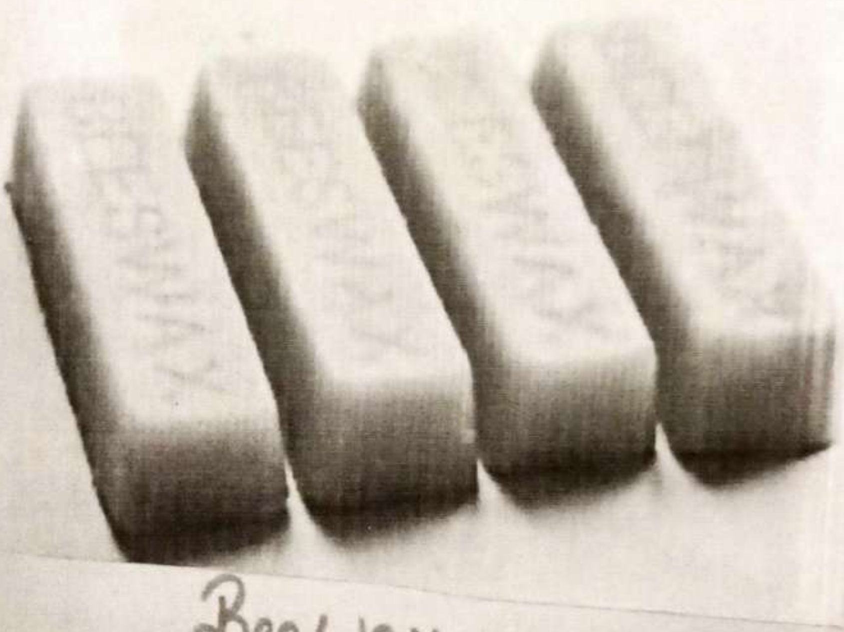

Beewax

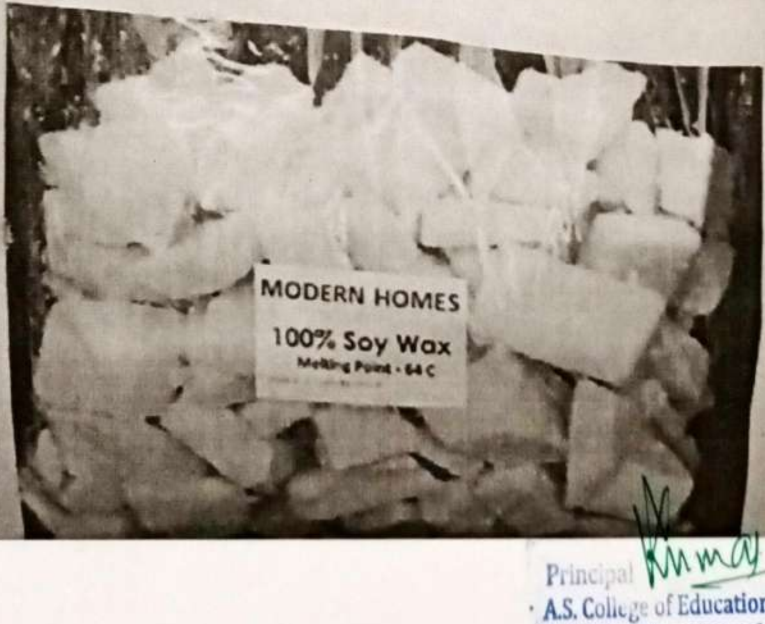

Soy

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

There ~~are many reasons using paraffin~~ ... can be Melted in the Microwave resources, Biodegradable, and it is great for North American farmers. The wax is very soft. So either we want to use it as a Container candle add lots of hardness and use either a larger wick or paper cored wick.

Wax Crystals :- Wax Crystals tend to be Made from Paraffin wax But I thought that I would treat this as a separate wax. Since no heating is required. But can be if we are Making mouldsetc and thus perfect for Children. The wax as the Name implies, Comes in Crystals form and can be Bought in Bags of various sizes at our local craft shop. The wax is premixed with Colour and hardness and pre-packaged treated wicks are usually available one of the Most well Known feared is Candle Magic.

Gel Wax :- Gel Candle Wax is used in these Candles where we Can see Bubbles with in the wax Gel Candles wax is Made from a Combination of processed Mineral Oil and a Getting agent. It is Clear and has a rubbery texture, But when scouping it out, it looks some what like hair gel.

Gel Wax :- This is the one of the most dangerous type of Candles to Make Because we will fixed it very diffiult to heat in double faster to reach its Melting Point. In every Case, we have to place the wax in a plot. On Direct heat in order Melt it. we Cannot take out of our eyes from this wax for a second and must closly Monitor the temperature of the wax. If we reach the flashpoint we are in for an explosive surprise, The longer heat, ku

Principal Kumar
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Equipments

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

will be countless. Wax it

Jelly Candle Wax:- This is another simpler looks and feels exactly like hair gel and comes in squeezable tube. They Cause pre-Coloured and pre-scented. It use them in tea-lights.

Equipment And Material

- Heat Source:- Heat sources are required to melt the wax Such as electric Cooker, Burner etc.
- Doub. Boiler:- This is used to heat the wax in it should be made of stainless steel or aluminium. the Capacity of the upper part should be atleast 3l.
- Thermometer:- A Candy or Cooking Thermometer is ideal one that is Calibrated Between 38°C (100°F) + 120°C
- Weighing Scales:- Ordinary Kitchen scales can be used for weighing Materials.
- Measuring flask or Jug:- fill the Mould with water and Then Pour the H_2O into a Measuring Jug. for every 100°C or Jug of H_2O you will need 9gm of wax.
- Dipping Cans:- This is a tall cylindrical container used for holding liquid wax.
- Iron:- An Iron can be used to Smooth the Base of a freshly Made Candle
- Hair Dryers:- The heat from a hair Dryer can be used to soften the wax when making a Candle or to Keep wax sheets pliable.
- Pouring Jug:- A Metal jug with an enclosed stout can be used to pour liquid wax into Moulds.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Wicking Needles :- This is a steel Needle 100-250mm (4-10 inch long). It is used to Insert a wick into a Mould.

Wicks - They are used to transport liquid wax to the flame.

Wax :- Wax are of two types - Paraffin and Bee Wax (a Natural product). They are available as flocks.

Procedure

- lightly brush on flexible or Rigid Mould with any clean vegetable oil flot excess with paper towel
- Thread the appropriate wick into a wicking Needle and thread it through the hole its a Rigid Mould.
- Release the wick from the Needle, Allowing about an inch extra and seal around the hole with Mould seal. Instead of fixing the wick you can prime the wick. Priming is dipping the wick, 3-4 times in Boiling wax at equal interval to get a Coating of wax over it. This makes the wick stand straight.
- Suspend the wick vertically:- in the Mould by tryingit to a Cane or a tooth pick. Cut off excess wick and Balance the Mould in an upstyle Position.
- Melt the wax in a Double Boiler, Sits in the Candle dye until it is evenly di[illegible]uted 10%. stearins or stearic acid is added while using Paraffin wax to slow ~~double~~ down the Burning rate and to help harden the wax.
- Pour the melted wax into the Mould and allow it to settle when the wax has formal around the wick, carefully top off with Melted wax and Allow it to harden straight.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

To release the Candle from Rigid Mould inver and give it a Gentle tap. Carefully do it and give peel off a flexible Mould, starting at the top and feeling the Mould gentally all around the candle.

Safety Measures

- While wearing Candles wear Old Comfortable clothing and cover carpets.
- Give yourself enough space to work in and have equiped and Materials with in easy Reach.
- Do not leave pass handles sticking out from the heat source.
- Keep Children and kept away from hot wax conditions.
- Donot pour liquid wax down a snik or drain as it cools it sets hard and could cause a blockage.
- For wax our clothing and carpets scrace off as much as possible and then Remove the residue by ironing through a sheet of absorbant paper.
- For wax on wood scrape off the Excess then polish the residue with a soft cloth
- Cover your work table with clean freezer paper. This protects your work surface and helps to keep the spilled wax free of debris so that it can be recycled.
- Never leave wax unattended on any heat source clean up all wax spills as soon as they happens.
- This is specially true for wax spills on your heat source, articularly if it is your kitchen stove

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

ICE-CANDLE

- Spoon crushed ice into the Mould, bringing it just to the Top of the Mould.
- Pour the Melted Wax over the ice until the Mould is filled
- When the Wax has hardened Completely, Remove the Candle from the Mould over a sink, all the Melted ice will drain Away.
- Allow the Candle to dry Completely.
- A unique Candle is formed having holes where the ice was placed.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

FLOATING CANDLES

- Take the Mould which is Narrow at the Bottom and widened at the Top.
- Lightly brush the Mould with any clear vegetable oil.
- wick up the Mould
- Melt the wax on double Boiler and stir in the Candle dye until it is evenly Distributed.
- Pour the Melted wax into the Mould and allow it to settle.
- When it is hardened, take the Candle out By inverting the Mould.
- Trim the wick up to length
- This Candle with Narrow Bottom and wider to floats on H_2O.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

LAYER CANDLE

> wick up the glass.
> Melt the jelly wax in a double Boiler Stir in the pigmented get to Colour it.
Pour in a layer of about Melted and Coloured jelly wax in the Glass. Allow to settle it.
> Heat again the jelly wax and add Another Pigmented get to Colour it. Pour Carefully on to the second layer get and let it be settle.
> Complete the Candle by adding third, fourth, fifth and so on layers and Allowing each layer to settle.
> Trim the wick to length.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

CHIPS CANDLE

- The Major portion of these Candles is follo... by the Coloured chunks and the requirements ... clear paraffin is proportionality reduced.
- Fasters the wick in the Mould as usual. The ... of the wick is kept directly proportional to the diameter of the Candles.
- Fresh Clips can also be Made by pouring Coloured Paraffin on to a pan Covered with thin foil on Congealing this layer can be Broken into Chips or cut in small Blocks of different Shape and Sizes.
- Carefully put the Coloured Chips of the left over Brok... pieces of Candles in the Mould so that the wick is not displaced from its Central position.
- Gently fill Mould with Clear paraffin at a lowest possible Temp. So that it Does not melt the Chips.
- Tap the side of the Mould to Release. Any trapped air between the Chunks.
- Put the Mould in the Water Bath Containing Cold water around 30°C upto the level of Wax inside the Mould.
- Top it up with some More Paraffin if required and allow it to Cool.
- Give it a finishing touch and flatter its base

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

MOULD FREE CANDLES

- Take a fowl and pour a Sand in it.
- Level a Sand properly to get a flat Surfa
- Sprinkle the H_2O on sand to get a little Bit of wet.
- Now take any shake like a do that we get a shape on it.
- Wick up the Shape
- flat the wax into that shape of sand.
- Keep it for an hour to get cool down and remove the sand.
- Now we will get a mould from Candle.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

JELLY CANDLE

- Take any Kind of Mould as per required.
- Lightly Brush the Mould with Any Kind of oil with Brush.
- Wick up the Mould.
- Meet the jelly wax on the low flame.
- Now pour the Melted jelly wax into the Mould
- We can add water or decorative Material within the jelly layers.
- Trim the wick up to the length.
- Let it be there to bottle for some hour then the jelly Candle is Ready.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

GLASS BOTTLE CANDLE

- First we should take any kind of Glass Bottle
- Their Brush the Bottle with some Kind of Oil with Brush
- Meet the wax with low flame.
- Now Pour the Melted wax into the Glass Bottle
- Let it to be settle for some hours then the wax Candles is Ready
- After this decorate the Glass bottle with any decorative Material around the bottle
- In this way Glass Bottle candle will be Ready.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Flameless Candle

- Easy to use around your home Day and nig
flameless candles help create a warm, worry
Atmosphere.

- Unlike Traditional Candles, flameless candles don't
Give off Any heat or smoke.
- Instead they are battery Powered and designed to
flicker in a way that mimics Traditional Candles.
- Flameless candles can be Programmed to Come on
at Any time of the Day

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

A+

A.S COLLEGE OF EDUCATION

SUBMITTED TO

MR. HARI KRISHAN

SUBMITTED BY: SAMAN

B.ED Ist SEM

ROLL NO 1057

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

(1)

[APPROACHES]

⇒ Activity Based

* Activity based Approach to achieve Theoratical and practical census

Introduction

Within the context of modern Russian education's cop scale development determined by the monopalistic status of the complitency based doctrine one of its key issues is the disturbance of balance of relation b/w the theoratical and practical campanents. The cornerstone of the modern education is developing the practical component in a person. There are hundreds and maybe even thousands of works dedicated to the practice.

~~CORRESPONDENCE~~

METHODOLOGICAL FRAMEWORK
Methods of Research

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

The following theoretical methods were used i analysis
2) Synthesis
3) Abstract Thinking
4) concretization
5) Generalisation
6) Method of analogies
7) Modeling
8) Mental Experiment

Stages of Research

The research was carried out in three stages

Stage 1 Included the analysis of the existing methodological approaches to studying the problem.

Stage 2: Included studying the historical pedagogical materials on the problem and elaborating the author's position regarding the evaluation of this material

Stage 3: Included Generalization of the data of the studied historical pedagogical material.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

RESULTS

The Initial Ideas of the activity based approach as the most Important methodological basis of Talyzina's pedagogy

* General foundations of activity based approach

The issues of activity have been studied by a great number of Russian philosophers and theoraticians L.P Bueva M.S. Kagan.
According to his works interiorization and exteriorization reflect the dialectics of interaction of internal and external activity and in the way even define the process of development, establishment and formalities of a person by tranforming external actions into internal.
The necessity is determined by the fact that the central content of child's development is its acquisition.

The main Ideas of activity based approaches:-

Kumar
Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

(1)

1) Activity is a system, an integrity consisting of different elements in such a way that only this whole system of elements in certain amount connections and relations makes it possible to solve a task and implement activity

2) The activity based approach is psychology of actions. The approach determines the possibility to single out an adequate unit of analysis - an action. This provides the possibility to overcome functionalism action as a system cannot be received using only one function.

3) The principle difference of the activity based approach from all the others is that the real process is analysed the real process of interaction b/w a person and the world taken in its integrity.

4) The activity based approach is built on understanding the social nature of a person. According to the understanding, a person is not born with "ready" logical thinking

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

or knowledge about the world.

5) Three principles of the activity based approach are a) inextricable connection of mundality and activity
b) primacy of material forms and secondariness of psychic ones
c) the social Nature of the laws of a person's psychic development.

6) In this activity based approach process of learning and educating are considered as activity. For a teacher it means that during the teaching process he has a task to form certain types of activity including cognitive one.

INDUCTIVE AND DEDUCTIVE

Introduction

There are basically two ways which a learner can achieve understanding of a rule deductive and Inductive path.

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

ON,

Inductive

Inductive teaching and learning is an umbrella term that encompasses a range of instructional methods including inquiry learning, problem based learning, project based learning, case based teaching, discovery learning.
This is a student centre approach that allows learners to become deeply involved in the language they are studying and offers potential for reflection.
In the process of experimental learning they feel more important, are less passive, and do not get bored so easily during the lesson

Deductive

This technique simply means providing learners with the ready grammar rule, describing detail how the rule, structure is formed, what its components are and in what type of context it can be used.
All the information is given

Kumar
Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

form of a mini lecture, during with teachers usually employs grammatically technologically.

After the explanation, the learners are provided with examples illustrating the new structure, which they analyse.

Inductive Research

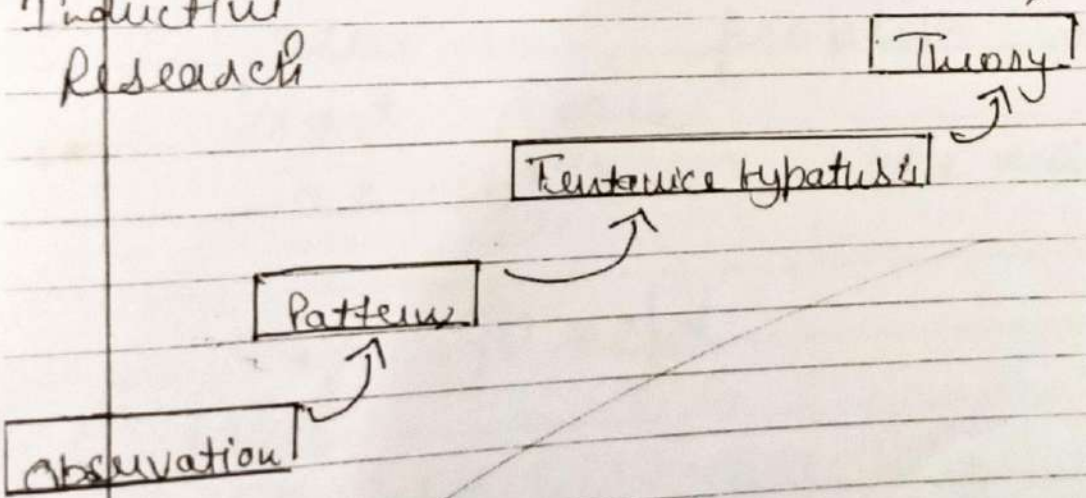

Deductive Research

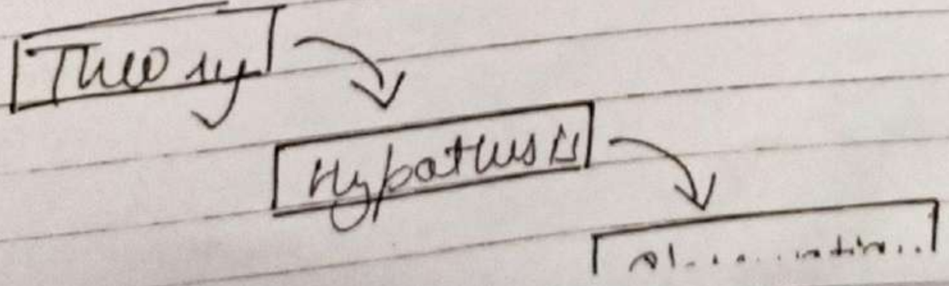

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

ANALYTIC AND SYNTHETIC METHO

ANALYTIC METHOD

It proceeds from unknown to unknown problem into simple parts and then see how these can be recombined to find the solution. So we start with what to be found out and then think of further steps or possibilities the may connect the unknown built the known and find out desired result.

Procedure

Example If a/b = cd prove that ac-2b²/b = 2 bd/d

solution start from unknown ie to solve this problem we have to start from

ac-2b²/b = c² - 2b/d and get the

answer a/b = c/d

Proof

To prove this wiy analytic method begin from the unknown

The unknown is $\sqrt{2 \log (a+b)}$

log 3 + log + log b

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Now 2 log (a + b) = 2 log 3 + log a + log b if
true

If log (a + b)² = log 3² + log a + log b is
true

If log (a + b)² = log 9 + log ab is true.

If log (a + b)² = log 9ab is true

If (a + b)² = 9ab is true

If a² + b² = 7ab which is known and true.

Thus if a² + b² = 7ab prove that
2 log (a + b) = 2 log 3 + log a + log b

Merit of Analytic Method.

- It is logical method
- It helps students in understanding and strengthen the urge to discover facts.

SYNTHETIC METHOD

It is opposite of Analytic

Procedure:

Example If a/b = c/d prove ... 21.²/b. c²

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

2bd/a.

Solution start from unknown is to solve this problem we have to start from $a/b = c/d$ and get the answer $ac - 2b^2/b = c^2 \; 2bd/d$

Merit synthetic method

⇒ It is short method of glarify memory, it suit the teachers and it follow the same process as given in the text Book.

PROBLEM SOLVING

Team problem solving is studied using three different approaches. How teams go about solving their problems what types of behaviour contribute to effective problem solving. Team should base their problem - solving approaches on a rational model of the process that six includes six stages : problem definition, evaluation of the problem, generating alternative

Kumar

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

Principal
A.S. College of Education
Kalal Majra, Khanna-Samrala Road

A.S. College Of Education,
KALAL MAJRA

Pedagogy Of Punjabi

Session :- 2019-2021

Submitted To:
Mrs. Harjeet Kaur

Submitted By:
Baljeet Kaur

B.Ed

Topic.................................... Date....................

ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ः

ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਪੈਰ੍ਹੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨਾ। ਉਂਞ ਤਾਂ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਿਬੰਧ, ਨਾਵਲ ਜਾਂ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਉਸਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੈਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਵਿਚਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਪੈਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਨੁਛੇਦ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕਾਈ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਕੋ ਹੀ ਪੈਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਂਞ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਪੂਰੀ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਆਕਾਰ ਸੀਮਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਅਧੂਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ ः

1. ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ ਪੁਖਤਾ ਨੇਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਗੱਲ ਇੱਕ ਭਾਵ, ਇੱਕ ਸੰਕਲਪ ਜਾਂ ਇਕ ਵਿਚਾਰ। ਪੈਰ੍ਹੇ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵਾਕ ਹੋਣ ਇਕੋ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ।
2. ਪੈਰ੍ਹਾ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਰ੍ਹਾ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ।
3. ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੈਰ੍ਹੇ ਨੂੰ ਨਿੱਕੇ-ਨਿੱਕੇ ਪੈਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਪੈਰ੍ਹਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 8-10 ਲਾਈਨਾਂ ਦਾ ਜਾਂ 60-70 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇ। ਪੈਰ੍ਹਾ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇ।
4. ਪੈਰ੍ਹਾ ਦੇ ਲੰਬਾਈ 90 ਤੋਂ 100 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜਾਂ 40-50 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਂਞ ਪੈਰ੍ਹਾ 60-70 ਸ਼ਬਦਾਂ ਤਕ ਚੰਗਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
5. ਪੈਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਫਾਲਤੂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੈਰ੍ਹੇ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਠੋਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

Topic.. Date....................

6. ਪੈਰ੍ਹੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਲੇਖਕ ਇਸਨੂੰ ਸਰਲ ਜਾਂ ਰੋਚਕ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ:

ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਾਈ

ਘਰ ਵਾਂਗ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਵੀ ਸਫ਼ਾਈ ਬੜੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਹਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਜਿਹਾ ਕੂੜਾ-ਕਰਕਟ ਖਿਲਾਰਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰੇ ਤਾਂ ਗੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਫੈਲੇਗੀ। ਕੁਝ ਮਿੱਟੀ-ਘੱਟਾ ਤੇਜ਼ ਹਵਾ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਫ਼ਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਆਮ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸਫ਼ਾਈ ਸੇਵਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਾਈ ਦਾ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਫ਼ਾਈ ਆਪ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਂਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਸਫ਼ਾਈ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਘੱਟ ਗੰਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ ਇਕ ਕਲਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਕਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੈਰ੍ਹਾ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕੰਮ ਇੰਨਾ ਸਰਲ ਨਹੀਂ, ਜਿੰਨਾ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭਾਵ ਤੇ ਵਿਚਾਰ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤੇ ਰੋਚਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਘੋਟਾ ਲਾ ਕੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਪੈਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬੋਲੀ ਠੁੱਕਦਾਰ, ਠੇਠ, ਸਰਲ ਤੇ ਮੁਹਾਵਰੇਦਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗਠਨਤਾ, ਤਰਤੀਬ, ਸੰਖੇਪਤਾ, ਸੁਚੱਜਤਾ ਆਦਿ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

Topic.. Date....................

ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ

ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭਿਆ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਹਨ। ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਤੇ ਸਸਤਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੈਰ-ਪੈਰ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਜਾਣਨ ਲਈ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ, ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਲਈ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨਾਂ ਨੇ ਨਿੱਜੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਕੁਝ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਫੋਨ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਰਾਂ, ਰਜਿਸਟਰੀਆਂ, ਪਾਰਸਲ ਤੇ ਸਪੀਡ ਪੋਸਟਾਂ ਵੀ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਲਿਖਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਦਾਖ਼ਲਾ ਲੈਣ, ਛੁੱਟੀ ਲੈਣ, ਫ਼ੀਸ ਜਾਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਬਦਲਣ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਾਉਣ ਜਾਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਆਦਿ ਲੈਣ ਲਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਵਾਹ, ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਚਾਇਤਾਂ, ਮਿਉਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ, ਪ੍ਰਾਂਤ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਤੱਕ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ, ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਪਾਰਕ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਦੁਆਰਾ ਲੱਖਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਦੇਣ ਲੈਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:
(ੳ) ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਘਰੋਗੀ ਪੱਤਰ
(ਅ) ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ
(ੲ) ਵਪਾਰਿਕ ਪੱਤਰ
(ਸ) ਦਫ਼ਤਰੀ ਪੱਤਰ

Topic.. Date..............................

(ਹ) ਅਰਧ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਤਰ
(ਕ) ਫੁਟਕਲ

(ੳ) ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਘਰੋਗੀ ਪੱਤਰ: ਇਹ ਪੱਤਰ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਦੂਰ-ਨੇੜੇ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਘਰੋਗੀ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇਣ-ਲੈਣ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਚਾਰਨ ਅਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਚਿੱਠੀਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪੱਤਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇ ਪੱਖੋਂ ਇਹਨਾਂ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਜੀਵਨ ਜਿੰਨੀ ਹੀ ਬਹੁਪੱਖੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(ਅ) ਬਿਨੈ ਪੱਤਰ: ਅਜਿਹੇ ਪੱਤਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬਾਰੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

(ੲ) ਵਪਾਰਕ ਪੱਤਰ: ਇਹ ਪੱਤਰ ਵਪਾਰਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਪਾਰ ਬਾਰੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹਨਾਂ ਪੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਪੱਤਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

(ਸ) ਦਫ਼ਤਰੀ ਪੱਤਰ: ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

(ਹ) ਅਰਧ-ਸਰਕਾਰੀ:

Topic.......... Date..........

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੱਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰੀ ਕੰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਨਿਜੀ ਛੂਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(ਕ) ਫੁਟਕਲ ਪੱਤਰ:

ਸਮਾਚਾਰ-ਪੱਤਰਾਂ, ਰੇਡੀਓ, ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ, ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਜਾਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਪੱਤਰ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੇਵਲ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਸਮਝਣ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣਾ ਇੱਕ ਕਲਾ ਹੈ। ਹਰ ਕਲਾ ਸਿੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਮੋਟੇ ਨੁਕਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਰਚਨਾ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗੱਲਾਂ:

ਇਕ ਆਦਰਸ਼ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਰਚਨਾ ਲਈ, ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕੁਝ ਬੁਨਿਆਦੀ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

1) ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ, ਚਿੱਠੀ ਸੁਹਣੀ ਤੇ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਲਿਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭੈੜੀ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਚਿੱਠੀ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ
2) ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ, ਦਿਲੀ ਭਾਵਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਇੰਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਤੇ ਜਾਦੂ ਵਰਗਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇ। ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਕੱਟ ਵੱਢ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।
3) ਚਿੱਠੀ ਬੜੇ ਸਰਲ ਤੇ ਸਾਦਾ ਢੰਗ ਵਿਚ ਸਹਿਜਤਾ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

Topic.. Date..............................

4. ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤੇ ਜੋਗ ਤਰਤੀਬ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣੀ ਉਚਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

5. ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਉਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

6. ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਤੇ ਸ਼ਬਦਾ-ਜੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ।

7. ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੈਨ, ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

8. ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪਤਾ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ ਦਾ ਪਤਾ, ਸੰਬੋਧਨੀ ਪਦ, ਅੰਤਲੇ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਮਿਤੀ ਲਿਖਣ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਰਚਨਾ ਦਾ ਢੰਗ ਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਨੁਕਤੇ:

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਰਚਨਾ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਆਰੰਭ, ਸੰਬੋਧਨੀ ਪਦ, ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ, ਅੰਤ ਅਤੇ ਸਿਰਨਾਵਾਂ।

ਦਫ਼ਤਰੀ ਅਤੇ ਵਪਾਰਿਕ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਨਿੱਜੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਅੰਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਫ਼ਤਰੀ ਤੇ ਵਪਾਰਿਕ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

1. ਵੱਲੋਂ: ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪਤਾ
2. ਵੱਲ: ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ ਦਾ ਪਤਾ
3. ਵਿਸ਼ਾ (ਮੀਮੋ ਨੰਬਰ, ਮਿਤੀ ਤੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਥਾਂ
4. ਸੰਬੋਧਨੀ ਪਦ
5. ਢਾਂਚਾ - ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਵੇਰਵਾ
6. ਅੰਤਿਮ ਪਦ
7. ਤਰੀਕ - ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਦਿਨ

Topic...Date...................................

1. ਵੱਲੋਂ : ਦਫ਼ਤਰੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ, ਸਮੇਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਰਨਾਵੇਂ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜੁਆਬ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਤੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਵੀ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ:

80, ਗਾਰਡਨ ਕਾਲੋਨੀ,
ਜਲੰਧਰ।
25 ਜੁਲਾਈ, 20...

ਪਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਇਮਤਿਹਾਨੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਪਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ-

ਪਰੀਖਿਆ ਭਵਨ,
ੳ.ਅ.ੲ. ਕੇਂਦਰ,
.... ਸ਼ਹਿਰ।
25 ਜੁਲਾਈ, 20...

2. ਵੱਲ : ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਚਿੱਠੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਵੱਲੋਂ' ਵਾਲੇ ਪਤੇ ਤੋਂ ਹੇਠਲੀ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿੱਜੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਤਾ, ਸੱਭ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਵਪਾਰੀ ਚਿਠੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸਤੋਂ ਹੇਠਲੀ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਡਾਇਰੀ ਨੰ. ਸਥਾਨ ਤੇ ਮਿਤੀ ਲਿਖੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

3. ਵਿਸ਼ਾ : ਨਿੱਜੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਦਫ਼ਤਰੀ ਤੇ ਵਪਾਰੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿਚ, ਲਿਖੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾ ਲਿਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਕਿਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ, ਉਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਫ਼ਸਰ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਕੇ, ਪੂਰੀ ਚਿੱਠੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਬਗੈਰ ਸਬੰਧਿਤ ਕਲਰਕ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

Topic.. Date..........................

ਇਸ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

4) ਸੰਬੋਧਨੀ ਸ਼ਬਦ: ਸੰਬੋਧਨੀ ਸ਼ਬਦ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਸਤਰ ਵਿਚ ਖੱਬੇ ਕੋਨੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿੱਜੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿਚ, ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਕਾਂ-ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਤੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਭਾਵਾਂ ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਕਰਕੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਤੇ ਵਖਰੇਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਭ ਲਈ 'ਪਿਆਰੇ' ਜਾਂ 'ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ' ਲਿਖਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵੀ ਇਹ ਸੰਬੋਧਨੀ ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ- ਪਿਆਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ ਜੀ' ਆਦਿ। ਸਰਕਾਰੀ/ਵਪਾਰੀ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਅਫ਼ਸਰ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਜਾਵੇ, ਸੰਬੋਧਨੀ ਪਦ ਉਸਦੀ ਪਦਵੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। 'ਸ੍ਰੀਮਾਨ/ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਜੀ' ਸੰਬੋਧਨੀ ਸ਼ਬਦ ਹਰ ਥਾਂ ਢੁਕਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

5) ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਢਾਂਚਾ: ਨਿੱਜੀ ਚਿੱਠੀਆਂ ਵਿਚ, ਸੰਬੋਧਨੀ ਪਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਮਸਤੇ ਜੈ ਹਿੰਦ ਜਾਂ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਆਦਿ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫਿਰ 'ਅਸੀਂ ਰਾਜ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੀ ਸੁੱਖ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ।" ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

6) ਅੰਤਿਮ ਪਦ: ਚਿੱਠੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਉਪਰੰਤ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸੰਬੰਧ, ਸਨੇਹ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਪਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ- ਆਪਦਾ ਸਪੁੱਤਰ, ਤੁਹਾਡਾ ਵੀਰ ਆਦਿ।

7) ਮਿਤੀ: ਦਫ਼ਤਰੀ ਪੱਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਲਿਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Topic...Date..............................

ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ

1. ਨਿੱਜੀ-ਚਿੱਠੀਆਂ:

ਪਰੀਖਿਆ ਭਵਨ,
ਕੇਂਦਰ, ੳ. ਅ. ੲ.
15 ਨਵੰਬਰ, ----।
ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀਓ,

- - - - - - - - - - - -

- - - - - - - - - - - -

ਤੁਹਾਡਾ ਸਪੁੱਤਰ,
ਰੋਲ ਨੰ. -----

2. ਵਪਾਰਕ ਚਿੱਠੀਆਂ:

ਵਲੋਂ:
50 ਸਿਵਲ ਲਾਈਨਜ਼,
ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ।
15 ਨਵੰਬਰ, ----।

ਵੱਲ:
ਮੈਨੇਜਰ ਸਾਹਿਬ,
ਸੈਣੀ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼,
ਮਾਈ ਹੀਰਾਂ ਗੇਟ,
ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ।
ਵਿਸ਼ਾ: ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਲਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਭੇਜਣ ਬਾਰੇ।
ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ,

- - - - - - - - - - - -

- - - - - - - - - - - -

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹਿੱਤੂ

- - - - - - - - - - - -

- - - - - - - - - - - -

Topic...Date..............................

3. ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਤਰ :

ਵੱਲੋਂ :
ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ,
ਸੀ.ਟੀ. ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ,
ਜਲੰਧਰ।

ਵੱਲ:
ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ,
ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ (ਕਾਲਜਾਂ) ਪੰਜਾਬ,
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ।

ਮੀਮੋ ਨੰ. 60-ਬੀ/4-ਮਿਤੀ-ਮਈ 16, ਜਲੰਧਰ, 20---

ਵਿਸ਼ਾ: ਕਾਲਜ ਸਟਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹ-ਦਰਾਂ ਸੋਧਣ ਬਾਰੇ।

ਹਵਾਲਾ: ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੰ: ਜ-ਸ/1540 ਮਿਤੀ ਅਪਰੈਲ 15, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, 20--

ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਜੀ,

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ --

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸਪਾਤਰ,
(ਹਸਤਾਖਰ)
ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ,
ਸੀ.ਟੀ. ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ,
ਜਲੰਧਰ।
(ਮੋਹਰ)

ਨੱਥੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ -
1) ਸਟਾਫ਼ ਸੂਚੀ (ਪੰਨਾ ਨੰ: 2)
2) ਸੁਧਰੀਆਂ ਤਨਖਾਹ ਦਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ (ਪੰਨਾ ਨੰ: 3)

Topic...Date...............................

ਮੁਹਾਵਰੇ

ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੇ ਰੋਚਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ 'ਆਵਾ ਹੀ ਊਤ ਜਾਣਾ' ਮੁਹਾਵਰਾ ਲੈ ਲਈਏ।

ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਮਸਿਆ ਦੀ ਹਰ ਇਕਾਈ ਆਮ ਤੋਂ ਉਲਟ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਦੀ ਜਾਂ ਅਜੋਗ ਹੋਵੇ ਤਦ ਉਸ ਸਮਸਿਆ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਹਾਵਰਾ ਨਾ ਵਰਤਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬੋਲਣ ਜਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮਸਿਆ ਦੀ ਅਯੋਗਤਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਤਦ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਧਿਆਨ ਇਸ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਪਏ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜਿੰਨਾ ਅਸਰਦਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਮੁਹਾਵਰੇ ਦਾ ਇਕ ਗੁਣ ਇਹ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਨਾਲ ਖੇਡਣਾ, ਮੱਝੀ ਬਾਹ ਫੜਾ, ਕਣਕ ਨਾਲ ਘੁਣ ਪਿਸਣਾ।

ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੀਖਣ ਕਰਨ ਲਈ ਗੱਲ ਵਧਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ - ਆਸਮਾਨ ਦੇ ਤਾਰੇ ਤੋੜਨਾ, ਸੜ - ਬਲ ਕੇ ਕੋਲੇ ਹੋਣਾ, ਕੁੱਜੇ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰਨਾ।

ਮੁਹਾਵਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਉਸਦੀ ਢੁੱਕਵੀਂ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਢੁੱਕਵੀਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਜਿਥੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਕੁਚੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕਈ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਦਸਣੇ ਸੌਖੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸੁਖਾਲੇ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜੀਆਂ ਉਂਗਲੀਆਂ, ਦੱਠੇ ਘਿਉ ਵਿਚ ਪੈਣਾ, ਨਾਨੀ ਚੇਤੇ ਆਉਣਾ।

ਆਮ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਦੇ ਵੀ ਵਾਕਾਂ ਰਾਹੀ ਅਰਥ

Topic........................

Date........................

ਸਮਝਣੇ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣੇ ਸੌਖੇ ਹਨ ਪਰ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਦੱਸਣੇ ਔਖੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿਚ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸਦੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ। ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੇ ਅਰਥ ਉਸਦੀ ਵਰਤੋਂ, ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਕ ਵਿਚ ਮੁਹਾਵਰਾ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਾਕ ਵਿਚ ਮੁਹਾਵਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਫਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

'ਮੁਹਾਵਰਾ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ - 'ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ'

ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ:

1. ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਤਾਰੇ ਤੋੜਨਾ: (ਵੱਧ ਵੱਧ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ) - ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਤੁਸੀ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਤਾਰੇ ਤੋੜਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਕਰੇ ਤੇ ਅਮਲ ਉਵੇਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

2. ਇਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ: (ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸਮਝਣਾ): ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਸੀ।

3. ਈਦ ਦਾ ਚੰਨ ਹੋਣਾ: (ਕਦੇ-ਕਦਾਈ ਮਿਲਣਾ): ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਈਦ ਦਾ ਚੰਨ ਹੋ ਗਏ ਹੋ।

4. ਧੂੰਖ ਠੱਪਣੀ: (ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ ਕਰਨੀ): ਪੁਲਸ ਦੀ ਇਕ ਵਾਰੀ ਐਸੀ ਧੂੰਖ ਠੱਪੇ ਕਿ ਮੁੜ ਕੇ ਉਠਣ ਜੋਗਾ ਨਾ ਰਹੇ।

ਅਖਾਉਤਾਂ

ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਅਖਾਉਤਾਂ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਸਰਮਾਇਆ ਹਨ। ਅਖਾਉਤਾਂ ਨੂੰ ਅਖਾਣ ਜਾਂ ਕਹਾਵਤਾਂ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਖਾਉਤ ਅਜਿਹਾ ਵਾਕ ਜਾਂ ਤੁਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬੋਲਚਾਲ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਾਉਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁੰਦਵੀਂ, ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਸਰਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਖਾਉਤ ਗੱਲ-ਬਾਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਖਾਉਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ-ਅਨੁਭਵ, ਵਿਹਾਰ, ਨਿਰਨੇ ਅਤੇ ਸੋਚ ਨੂੰ ਦਿਲ-ਖਿੱਚਵੇਂ ਅਤੇ ਗੁੰਦਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਤੱਤ ਪਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਇਹ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਖਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕੌਮ ਦੀ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਸੂਝ ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਸੋਚ ਸੰਭਾਲੀ ਪਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ, ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਅਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁੱਤੇ ਸਿਧ ਨਿਕਲੇ ਵਾਕ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਅਖਾਣ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਹਨ:

'ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰ।'
'ਮਨ ਜੀਤੈ ਜਗਿ ਜੀਤੁ'
'ਦਾਖੈ ਹੱਥ ਨ ਅਪੜੇ ਆਖੇ ਥੂ ਕੌੜੀ।'
'ਨਿਵੈ ਸੁ ਗਉਰਾ ਹੋਇ।'

ਲਗਾਤਾਰ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਇਹ ਅਖਾਣ ਸਰਬ-ਪਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਰਥ ਪੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਰੂਪਕ ਅਖਾਣ ਪੱਖੋਂ ਅਖਾਣ, ਵਾਕੰਸ਼ ਜਾਂ ਮੁਹਾਵਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਅਖਾਣ ਮੇਲਵੇਂ ਤੁਕਾਂਤ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਲੈਅ, ਤਾਲ ਤੇ ਸੁਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ, ਇਹ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਲੋਕਾਂ

Topic Date

ਦੇ ਮੂੰਹ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਬੋਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ:

'ਇਕ ਅਨਾਰ ਸੌ ਬੀਮਾਰ'
'ਉਚੀ ਦੁਕਾਨ ਤੇ ਫਿੱਕਾ ਪਕਵਾਨ'
'ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਧੇਲਾ, ਕਰਦੀ ਮੇਲਾ-ਮੇਲਾ।'
'ਉਹ ਫਿਰੇ ਨੱਥ ਘੜਾਉਣ ਨੂੰ, ਉਹ ਫਿਰੇ ਨੱਕ ਵਢਾਉਣ ਨੂੰ।'
'ਸੱਦੀ ਨਾ ਬੁਲਾਈ ਮੈਂ ਲਾੜੇ ਦੀ ਤਾਈ' ਆਦਿ

ਵਾਕ ਉਦਾਹਰਣਾਂ:

1. ਸੱਦੀ ਨਾ ਬੁਲਾਈ ਮੈਂ ਲਾੜੇ ਦੀ ਤਾਈ: (ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਪੁੱਛੇ ਦਖ਼ਲ ਦੇਣੇ)

ਮੋਹਨ - (ਮਨਜੀਤ ਤੇ ਸੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਲੜਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ) - ਓਏ ਮੁੰਡਿਓ, ਕਿਉਂ ਲੜਦੇ ਹੋ? ਲਿਆਓ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿਆਂ।
ਮਨਜੀਤ - ਤੁਰ ਜਾ! ਆਇਆ ਵੱਡਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਆਪੇ 'ਸੱਦੀ ਨਾ ਬੁਲਾਈ ਤੇ ਮੈਂ ਲਾੜੇ ਦੀ ਤਾਈ'। ਅਸੀਂ ਆਪੇ ਨਜਿੱਠ ਲਵਾਂਗੇ।

2. ਜੀਹਦੀ ਕੋਠੀ ਦਾਣੇ ਉਹਦੇ ਕਮਲੇ ਵੀ ਸਿਆਣੇ: (ਅਮੀਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰ ਮੂਰਖ ਹੁੰਦੇ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਸਿਆਣੇ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) —

ਸੀਤਾ - ਅੜੀਏ, ਸ਼ੀਲਾ! ਬਿਮਲ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਤੋਂ ਨਾਲਾਇਕ ਏ ਤੇ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਵੀ ਬੜੀਆਂ ਕਰਦੀ ਏ, ਪਰ ਟੀਚਰ ਜੀ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨੰਬਰ ਵੀ ਵਧੇਰੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।
ਸ਼ੀਲਾ - ਭਈ, ਉਹ ਹੋਈ ਵੱਡੇ ਸੇਠ ਦੀ ਧੀ। ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, 'ਜੀਹਦੀ ਕੋਠੀ ਦਾਣੇ, ਉਹਦੇ ਕਮਲੇ ਵੀ ਸਿਆਣੇ।'

Topic.................... Date....................

ਸੰਵਾਦ

ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸੰਵਾਦ ਜਾਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਢੰਗ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਸੰਵਾਦ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਲਿਖਿਤ ਸੰਵਾਦ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਵਾਦ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨਯੋਗ ਗੱਲਾਂ:

1) ਸੰਵਾਦ ਛੋਟਾ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
2) ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਰਲ ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
3) ਸੰਵਾਦ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ:

ਸ਼ਾਮ - ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪਿਤਾ ਜੀ।

ਪਿਤਾ - ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁੱਤਰ।

ਸ਼ਾਮ - ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੈਨੂੰ, ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਪਿਤਾ - ਵ ਪੁੱਤ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨੇ ਹਨ?

ਸ਼ਾਮ - ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੈਂ ਘੁੰਮਣ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਪਿਤਾ - ਘੁੰਮਣ ਕਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਹੈ?

Topic..Date...............................

ਸ਼ਾਮ - ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਨਾਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਪਿਤਾ - ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਿਸ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ?

ਸ਼ਾਮ - ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜ਼ਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ।

ਪਿਤਾ - ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪੁੱਤ, ਜਾਓ।

ਸੂਚਨਾ

ਸੂਚਨਾ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਘੱਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ।

ਸੂਚਨਾ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨਯੋਗ ਗੱਲਾਂ:

1. ਸੂਚਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
2. ਸੂਚਨਾ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇ ਇਸਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
3. ਸੂਚਨਾ ਲਿਖਣ ਸਮੇ ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
4. ਸੂਚਨਾ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।
5. ਭਾਸ਼ਾ ਸਰਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਔਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

ਉਦਾਹਰਣ:

Topic............................ Date............

ਏ. ਐਸ. ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਖੰਨਾ

ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆ-ਰਥੀ 21-3-2018 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੀਸ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣ।

ਮਿਤੀ ------
18-3-2018
ਫੀਸ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ
ਸੂਚਨਾ।

ਵਾਚ

ਵਾਚ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਉਹ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਕ ਵਿਚ ਕੌਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ – ਕਰਤਾ, ਕਰਮ ਜਾਂ ਭਾਵ। ਜਿਸ ਰੂਪ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦਾ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਰਮ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਵਾਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਾਚ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

ਕਰਤਰੀ ਵਾਚ
ਕਰਮਣੀ ਵਾਚ
ਭਾਵ ਵਾਚ

1. ਕਰਤਰੀ ਵਾਚ: ਜਦੋਂ ਵਾਕ ਦਾ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਸਦੀ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਉਸਦਾ ਪਾੜ੍ਹ ਕਰਤਰੀ ਵਾਚ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ- 'ਅਸੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ'। ਵਾਕ ਵਿਚ 'ਅਸੀ' ਕਰਤਾ ਹੈ।

2. ਕਰਮਣੀ ਵਾਚ:

Topic........................ Date........................

ਜਦੋਂ ਵਾਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਰਮ ਹੋਵੇ ਉਸਦੀ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਉਸਦਾ ਧਾਤੂ ਕਰਮਣੀ ਵਾਚ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ 'ਪੁਸਤਕ ਮਾਥੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ।'

3. ਭਾਵ ਵਾਚ : ਜਦੋਂ ਵਾਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਾ ਕਰਤਾ ਹੋਵੇ ਨਾ ਕਰਮ ਸਗੋਂ ਭਾਵ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਧਾਤੂ ਭਾਵ ਵਾਚ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ 'ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨਜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।'

ਕਾਰਕ

ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਾਕ ਵਿਚ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਦਾ ਹੋਰਨਾ ਸ਼ਬਦਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰੂਪਾਂ ਨੂੰ 'ਕਾਰਕ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨਾਂ ਸੰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਕ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਾਰਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

1. ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ : ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਵਾਕ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ, ਉਸਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰੂਪ ਨਾਂਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ 'ਕਰਤਾ' ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਅਮਨ ਨੇ ਰੋਟੀ ਖਾਧੀ' ਵਾਕ ਵਿਚ 'ਅਮਨ' ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ ਹੈ

2. ਕਰਮ ਕਾਰਕ : ਕਿਸੇ ਵਾਕ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਤਾ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜਿਸ ਦੂਜੇ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਪੜਨਾਂਵ ਉੱਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ 'ਕਰਮ ਕਾਰਕ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ- ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ, ਉਸਨੇ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦਿੱਤੀ। ਪਹਿਲੇ ਵਾਕ ਵਿਚ 'ਦੁੱਧ', ਤੇ ਦੂਜੇ ਵਾਕ ਵਿਚ 'ਫਕੀਰ' ਨੂੰ ਤੇ 'ਰੋਟੀ' ਕਰਮ ਕਾਰਕ ਹਨ।

Topic.. Date....................

3. ਕਰਣ ਕਾਰਕ:

ਜਿਸ ਸਾਧਨ ਆਦਿ ਨਾਲ ਵਾਕ ਦਾ ਕਰਤਾ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕਰਣ ਕਾਰਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ- ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਲੜਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਕੁਟਿਆ।

ਮੋਹਣ ਨੇ ਸੋਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਮੋਹਣ ਦੁਆਰਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ 'ਸੋਟੀ ਨਾਲ' ਤੇ 'ਮੋਹਣ ਦੁਆਰਾ' ਕਰਣ ਕਾਰਕ ਹਨ।

Topic.. Date..............................

ਹਵਾਲਾ ਪੁਸਤਕਾਂ:

ਡਾ. ਇੰਦਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੰਦਰਾ "ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਆਪਨ"

1-10 [ਅਜੋਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਵਿਆਕਰਨ ਅਤੇ ਲੇਖ ਰਚਨਾ] ਜੋਧਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ

Harjit Kaur

SESSION - 2019-21

Topic........ Date........

A.S. COLLEGE OF EDUCATION, KALAL MAJRA

SCHOOL MANAGEMENT

TOPIC :- Meaning, objective and Principle of Supervision and role of Administration

SUBMITTED To:- Prof. Harjeet Kaur

SUBMITTED BY :- SHRUTI B.Ed

DATE ______

Supervision

Introduction:-

Supervision or inspection is regarded as the Backbone of an educational system. It is a service provided by the state to improve the working of school.

Supervision and inspection are the different things, but there is not such difference between the two. The word 'inspection' is very popular in school. Those who inspected the school work, were called inspectors, Inspector was regarded as a powerful officer. In Punjab there were District Inspector of school and Divisional Inspector of schools. Now they are designed as District Education officer and Circle Education officer.

The modern time demands change in the system of inspection. Some states have already brought about this change while the others have started working on it. In this age of democracy, only democratic procedures and practice should be followed. Old methods of inspection are changed now and still more reform is needed in this direction

DATE ________

Meaning of Supervision:-

Literal meaning:- Expert views on supervision literally means 'super' - 'vision'. It means Broad looks or vision for the purpose of improvement. Supervision is an inseparable part of modern education. It provide direction and Guidance of to the persons working in the field of Education.

Definations:-

Acc. to Kimbal Wiles, "Supervision is a service activity that exists to help teacher to do their jobs better."

Adam and Dicky, "Supervision is a "planned programme for improvement of institutions."

View of John A Barthy, "Good supervision is always concerned with the development of Teacher the growth of the pupil and improvement of the Teaching learning process."

Need of Supervision and Inspection:-

Supervision is the Backbone of a good educational System.

The Indian Education Commission remarks on the improvement of inspection. They are authority, present and obvious. A School

TOPIC ________________ DATE ________ (3)

System can be no more elastic or dynamic than the inspectors will let it be."

Maintaining Standards:- There is a rapid expansion of education it has become very essential to maintain its standard. So many educational facilities are now available to universalise education.

Solving Problems:- It is felt that the teacher and the headmaster have to face many problems in every educational programme.

Useful Involvement:- There is no dearth of work shirkers and lazy people in the school.

Development:- Inspection is needed for the continuous development and progress of the school.

AIMS OF SUPERVISION

Leadership:- To provide professional leadership to the educational workers.

Guidance:- To provide guidance to teachers and the headmaster in all instructional programme.

Providing Material equipment:- To provide material equipment to the school - Schools are often short of material equipment. The supervision can help in meeting this requirement of the school.

To specify educational objective of the school:-

Supervision clarifies and explains the educational objectives to be achieved.

Major function of Supervision:-

Developing curriculum
Providing equipment
Providing leadership
Improving quality of Teaching
Providing activities
Maintainance of school records
Promoting professional growth of Teachers.
Bringing co-ordination among different schools of area.
Providing better facilities and Service conditions to the Teachers.
Removing difficulties
Organising educational conferences.
experimenting with new educational ideas and Practices.

Principles of Supervision:-

~~Introduction~~:- Good supervision is essential for the success of modern educational system. Principles of effective supervision are obtained both from philosphy, policies, plans and values. Science helps in solving problems and deriving practical conclusions. Principles of effective supervision are as under:

Principle of Scientific Basis:-

effective Supervision is always based on scientific

Principles. Its emphasis is always on experiment, conclusion, reliability etc.

Principles of Professional Growth:- Good supervision always tries to promote professional growth of Teachers. It tries to provide opportunities of professional growth through meetings, conferences, Suggestions, workshops, Seminars etc.

Principle of Comprehensiveness:- Effective supervision is comprehensive. That is to say it attends to all aspects of school education - material equipment, human equipment, accounts, problems of Teacher, students and school etc.

Principle of Creativeness:- Good supervision is creative. It is not simply restricted to fault finding. It tries to bring out the best in the teachers, seeks their cooperation and inspires them to work for the improvement of education work of the school.

Principle of Democracy:- The Principle of Democracy is the most Important in new trends of Education.

Principle of Sympathy and co-operation- Good Supervision is based on the principles of sympathy and co-operation. A supervision can discharge his duties effectively only if he maintains friendly and cordial relationship and teachers and other concerned.

TOPIC DATE

(6)

Principle of Progressiveness
Principle of set Philosophy
Principle of Assessing the spirit of the school
Principle of Regularity
Principle of Planning

Role of Educational Administrators :-

At School Level :-

The administration of high and senior Secondary school is under the director. For the convenience and efficiency the Punjab state is divided into circles or division - Jalandhar Division and Patiala / Nabha Division. Each Division is under an officer called C.E.O. (Circle Education Officer). There are deputy C.E.O's. There is a large establishment in the circle education office. In this way, this office like the Directorate, is complete in itself at the divisional level. Its establishment conducts the administrators work under its jurisdiction (area). Different districts are associated with it.

In every high School, the headmaster discharge administrature and supervisory function. There is a team of senior teacher to assist him. They help the headmaster to run the school efficiency. This Job is not assigned to them by any higher authority. They take up responsibility on

TOPIC DATE

on the Basis of their Seniority.

At Block Level:- (1.) To submit the Tranfer and promote proposals of teacher and employees ensure that they are being executed.

To send the records of life insurance of retired male/female teacher and other employee to the District Base Edu. officer.

To prepare paybill of male/female teacher and other employees.

The disbursement of salaries in time and maintenance of their service Book.

To prepare the bill of pensions, family Pensions and relief pension of all retired male/female

Main findings and key issues for action

· Basic information about the school, intake of pupils and areas served, school data and indicators

At District Level:-

~~Law and~~ Academic functions.

Administrative functions.

Planning and organisation functions.

Preparation of the Budget in the district.

Dealing with financial matters.

Conducting the public examinations at

Distribution of printed text books, note books to all educational institution

Inspection of School

Disciplinary against school which violate

DATE ______

TOPIC ______ (8)

the results regulations
Transfer of Teacher
Prepare Seniority lists.

At State Level:-

Planning:- The state government plans educational facilities and programmes. It sets targets for educational achievements.

Development:- The state Govt is responsible for all round development of pupils in the field of edu.

Providing Guidance:- The govt. provides guidance to the teachers who need guidance by means of its plans, educational facilities, educational researches and supervisors.

Distribution of Grants:- The state Govt allocates a definite part of its budget to the cause of edu.

Curriculum, Text-Books and Examinations:- It specifies curriculum for the school of state, prepares and prescribes text-books.

Supervision:- It also the responsibility of the state to fix up educational standard, supe. school inspector, organise regulating meeting with District Educational officer, to achievement the objectives of department and to secure the coordination among the D.E.O in the state.

—— 0 ——

A. S. College of Education

Assignment
of
PEDAGOGY OF ENGLISH

Subbmitted to - Harneet Kaur

Submitted by - Navjot Kaur
(2019-21)

Types of Examination
Oral & Written

Page :
Date : / /

Assignment of English

Topic :-

- → Types of Examination - Oral and written.
- → Principles of good question paper,
- → Defects in present Examination System
- → and suggestions for Improvement.

Types of Examination

ORIGIN OF EXAMINATION IN INDIA

In his preface to the book 'Examination in Ancient India' (1933), S. Narain observes that the process of examination development began when the Vedas were composed. Elements of some kind of testing methodology are also traced in the age of Upanishads.

Modern Concept of Examination:

G. Terry, Page and J.B. Thomas, " Examination is (1) assessment of ability, achievement, or present performance in a subject. (2) Instrument of assessment can be long essay or mixed form of assessment.

Meaning of Examination :-

First of all, the term Examination usually refers to a formal set-piece kind of assessment technique. Typically It is worked out on the basis of one or more three-hours question papers.

FUNCTIONS

To evaluate the achievement of students. to measure personality, to measure the efficiency of teachers and of the school. to help in diagnasis, to act as incentive to help prognosis, to provides informity of standard, to help guidance study of every subject, to link schools with world.

Examinations may be classified on the basis of types of questions as follows

1. ESSAY TYPE TESTS

Essay type tests demanding long answers have ever remained the most popular form of written tests of pupil's achievem The essay test. as opposed to objective test, allows relative freedom of resp to a given problem but at the same time requires the students to recal rather than recognise information an to organise and express his ideals clearly and concisly.

→ **ADVANTAGES** :-

1. They are easy to construct.
2. These bring into prominence the language mastery, expression and subject organisation ability of the pupil.
3. These test pupil's ability to use knowledge
4. If well constructed, these encourage proper study habits.
5. Students prefer these tests to other tests.

→ **LIMITATIONS (DEFECTS)** :-

1. Maximum Validity - This means it doesn't bring out proper distenction between bright, good and bad pupils.

2. No objectively - Examiner's mood and whe[n] count much at the time of evaluati[on] of the script.

SHORT ANSWER TYPE TESTS :-

This form is gaining favour day by day. There are several positive reaso[ns] for this. Questions of this form can be made highly thaught provaking.

Moreover, questions can be formed to ask what we actually want to ask. Questions can be related to educational objectives. Its answer are in few sentences. Moreovers, short answer are easy to score. A few examples are given below:-

→ ENGLISH :- 1. Name the three questions to which the king wanted answer (Tolstoy's three questions) (2.) Briefly describe Phatik's illness (Tagore's the Home coming.)

→ HISTORY :- What contrasting features do the two civilizations of Mohenjo-Daro and Harappa display in respect of ?
a.) The drainage system.
b.) Contruction of houses. (c.) Town planning.

→ GEOGRAPHY :- Classify winds on the basis of the duration of the period for which they blow.

Objective Type TESTS :

An objective test is so named because the system of scoring is objective, rather than somewhat subjective as in the case of

an essay test. Several possible responses are generally given for each test item, with usually only one being the correct or best response.

Characteristics of Objective - type tests :-

1. These are free from the opportunities of irrelevant answers.
2. These can easily be scored.
3. These are more valid and reliable.
4. The scoring is quite objective.
5. These have higher diagnostic value.

Forms of Objective - Test :-

1. RECALL TYPE :

1. Simple Recall Tests :- It is a type of test in which the pupil is required to recall answer from this experience in response to a question, a specific direction or a stimulus word or phrase for example :-

- who was the first Prime - Minister of India ?
- who wrote the story 'The Home Coming'?

2. Completion Tests :- A completion test comprises a series of sentences in which certain important words or phrases have been omitted and blanks are supplied for the pupils to fill in.
For example.

- Jawaharlal Nehru was born in the city of ....
- Indira Gandhi was the first woman ____ of India.

II. Recognition Type :-

1. Multiple choice question/Test :- A multiple-choice test is made up of a number of items each of which carries two or more responses out of which only one is correct or deffinitely better.
For example

1. which of these is the normal temperature of Human body ?

a. 98.4°c
(b) 98.4°R
(c) 100°c
(d) 98.6°C

2. **Matching tests** :- A matching test typically consists of two columns, each item in the first column to be paired with a word or phrase in the second column upon some basis suggested.

For Example:-

Column A	Column B
1. UNICEF	(a) Food and Agriculture Organisation
2. WHO	(b) United Nations International Children's
3. UNESCO	(c) World Health organisation.
4. ILO	(d) United nations Educational, Scientific
5. FAO	(e) International Labour organisation

3. **Alternate Response Test** :- It is made up of items each of which admits of only two possible responses. The usual form is the familiar true- false test.

For Example

State which of these is true/false:

(a) All simple machines increase force.

(b) In a machine, force is increased if the effort moves a larger distance than the load.

4. **Rearrangement test**:- It is the type of test in which a list of facts or items may be presented to the students

to arrange in logical, chronological or preferen[ce]
order.

For example

Rearrange the following items in order of their occurrence.

- First war of independence
- Civil Disobedience.

☆ Principles of good question Paper

- Objectives
- Need for a systematic approach to the setting of question paper.
- Steps involved in setting a question paper.
- Ability to prepare a good question paper in their subject.

→ Steps involved in question paper preparation:-

- Preparation of a blue print of the question paper.
- Preparation of a model question paper
- Preparation of a marking scheme.
- Decision on the design of the Question Paper.
- Refining of the question paper.
- Editing of question paper.
- Review of the question paper.

Design of the question Paper.

- The points to be desided are.
- Weightage given to different farms of questions.
- Weightage to different learning objectives.
- Guidelines regarding the use of options, nature of sections and difficulty in the level of paper.

Blue Print of a Question Paper:-

- Also known as table of specification.
- It is a two dimentional chart which gives placement of different questions.
- The number of questions and the marks allotted and the objectives that are tested by the items like.
- Knowledge, Understanding, Application, Skills.

Preparation of Marking scheme:-

- The purpose of marking scheme is to assign proportion of marks to different parts of the answer.
- Marking schemes are of two types:-
- Analytical far objective type and short answer type.
- Global far long answer type.

Refining of the Questions:-

- Ask the following questions.
- Does the question test an important learn outcome?
- It is based on a predetermined objective.
- Language of the question.
- Clearity of ~~the~~ directions.

Editing the Questions:-

- Check grouping of the question according to objectives, form of questions, content area et
- Numbering questions, Instruction for administr

Review of question Paper:-

It is done with the help of the check list. the final step is to ensure confidentiality is by sending the rough sheets to the university or destroying them as per instructions.

☆ Defects in present Examination System:-

1. System of evaluation is limited to written examination.
2. Lack of desired level of validity and reliability.
3. Only cognitive domain is measured - memorisation occupies dominent place.

4. Question are few measuring comprehension and application.
5. Analysis, synthesis and evaluation hardly find a place in the question paper.
6. The test items lack variety (only essay type)
7. Evaluation of co-scholestic aspects like interests, attitudes, values etc.
8. personal social qualities like regularity, puntuality, discipline, co-operation and leadership etc. are missing.
9. Examination lack definite aim.
10. Elements of chance.

Suggestions for Improvement :-

1. In order to reform the examination system in our country, the mudaliar commission lead stress on the use of objective type tes and internal assesement.
2. Effective use of the evaluation process by teachers, students and parents.
3. Improvement in the conduct of examination.
4. Use of grades in place marks.
5. Instruction of the smester system from the secondary stage in a phaced manner.

A.S. College of Education

Kalal majra Khanna.

Session-2020-2022

Sessional work

Sub- Reading and reflecting on text F-4.5

Topic - Analysis of two articles

Submitted to :- Mrs Harneet kaur

Submitted by :- Sangeeta Sharma.

Analysis of two articles from a newspaper.

Article -1

बढ़ती महंगाई से आम जनमानस त्रस्त

कोरोना के दंश को झेल कर जहां देश अर्थव्यवस्था को सुदृढ़ करने में लगा ही था, जिसमें थोड़ी और राहत चुनावों ने भी दी, क्योंकि चुनाव है तो सब चीजें सस्ती तो होंगी ही, लेकिन चुनावों के बाद अब ऐसा प्रतीत हो रहा है जैसे सरकार द्वारा 'महंगाई का घोषणापत्र' जारी कर दिया गया हो। जैसे-जैसे गर्मी बढ़ रही है, ऐसा लगता है जैसे महंगाई भी उसी क्रम में आसमान छू रही है। लोगों को आशा थी कि कोरोना लगभग 2 वर्षों के बाद कम हुआ है तो अर्थव्यवस्था सुदृढ़ होगी, लेकिन कम होने की बजाय महंगाई दोगुनी गति से बढ़ती जा रही है।

घर की रसोई चलाना एक चुनौतीपूर्ण काम हो गया है, गैस सिलैंडर का मूल्य आग की तरह बढ़ता जा रहा है और सबसे महत्वपूर्ण चीज, जिस पर बाकी सारी चीजें निर्भर करती हैं, पैट्रोल व डीजल में तो मानो दौड़ लगी है कि कौन पहले सबसे ऊंचा आंकड़ा छुएगा।

मध्यमवर्ग हो या उच्च वर्ग, कोरोना की त्रासदी के कारण सबका बजट चौपट हुआ, लेकिन समय के साथ-साथ धीरे-धीरे मध्यमवर्ग व निम्न वर्ग की आर्थिक स्थिति पटरी पर आने ही लगी थी कि जनता पर महंगाई का ऐसा वज्रपात हुआ कि इसकी मार से सभी त्रस्त हैं, चाहे कर्मचारी वर्ग हो, मजदूर, व्यापारी या किसान-बागवान, सभी महंगाई से विचलित और परेशान हैं।

प्रो. मनोज डोगरा

आज पैट्रोल-डीजल के दाम 100 के पार पहुंच चुके हैं, जिस कारण जहां आम आदमी परेशान है, वहीं व्यापारी वर्ग भी परेशान है जिसके चलते सब्जियों के दाम आसमान पर चढ़ गए हैं और दूसरी वस्तुओं के दाम भी धीरे-धीरे पहुंच से बाहर हो रहे हैं। समय रहते केंद्र सरकार को महंगाई पर लगाम कसनी चाहिए, ताकि जनता को परेशानी न हो और उसमें उसका विश्वास बना रहे, लेकिन अगर महंगाई इसी तरह बढ़ती रही तो श्रीलंका जैसा हाल भारत में होने अधिक समय नहीं लगेगा।

अब तो स्थिति इस कदर बिगड़ चुकी है कि महंगाई के चलते गरीब परिवार, यानी दिहाड़ी लगा कर गुजर-बसर करने वाले लोगों की रोजी-रोटी पर संकट छा गया है। डिपुओं का राशन भी मूल्यों को रफ्तार देता प्रतीत होता है। सरकार को सबसिडी प्रक्रिया शुरू करके जनता को राहत देनी चाहिए।

इस महंगाई के पीछे कहीं न कहीं वैश्विक उथल-पुथल, बढ़ती जनसंख्या, तेल के दाम तो हैं ही, बेरोजगारी और केन्द्र सरकार और राज्य सरकारों की पैट्रोल-डीजल और गैस पर संग्रहित करों पर निर्भरता ने आम आदमी का जीवन हलकान कर दिया है। आम जनमानस के समक्ष जीवनयापन

के लिए [illegible] तेल निकाल दिया है।

[illegible]

वर्तमान समय में [illegible]

Article -1

PAGE 1 DATE

Name of Newspaper - Punjab Kesari

Author's Name - Prof. Maroj Dogra

Date of Publishing - 5-04-22

Heading of the article - बढ़ती महंगाई से आम जनता त्रस्त

Key words : कोरोना पैट्रोल-डीज़ल
महंगाई का घोषणपत्र मज़दूर, व्यपारी
अर्थव्यवस्था बढ़ती जनसंख्या
सिलेण्डर बेरोज़गारी

Analysing : (1) DISCUSSION OF MATERIAL STYLE :- लेखक ने इस लेख में इस बात का उल्लेख किया है कि कोरोना के कहर के बाद जहां देश अर्थव्यवस्था को सुदृढ़ करने ही लगा था जिसमें कुछ चुनावों में भी राहत मिली कि चीज़े सस्ती होगी परन्तु चुनावों के बाद ऐसा प्रतीत हो रहा है कि जैसे सरकार ने तो 'महंगाई का घोषणापत्र' जारी कर दिया हो। गर्मी बढ़ने के साथ-साथ महंगाई भी आसमान छू रही है। कोरोना के बाद जहां लोगों को लगता था महंगाई कम होगी परन्तु यह दुगुनी गति से बढ़ रही है।

गैस सिलेण्डर का मूल्य आग की तरह बढ़ रहा है। पैट्रोल-डीजल की मानो दौड़ लगी है कि किसका ऊंचा आंकड़ा होगा। मध्यम चाहे उच्च वर्ग सबका बजट कोरोना त्रासदी से चौपट हुआ।

अभी धीरे-2 मध्यम वर्ग की पटरी पर स्थिति आने ही लगी थी कि जनता पर महंगाई का ऐसा वज्रपात हुआ कि सभी वर्ग विचलित और परेशान हो गए।

सब्जियों के दाम आसमान छू रहे हैं। दूसरी वस्तुओं के दाम धीरे-धीरे पहुंच से बाहर हो गए हैं। अगर मंहगाई दिन प्रतिदिन ऐसे ही बढ़ती रही तो भारत का हाल भी श्री लंका जैसा ही हो जाएगा। स्थिति इतनी खराब हो चुकी है कि दिहाड़ी पर गुज़र बसर करने वाले लोगों की रोज़ी रोटी पर संकट आ चुका है।

2. EFFECTIVNESS OF THE TOPIC :- लेखक इस लेख मे बताना चाह रहा है कि जहां बढ़ती मंहगाई से व्यपारी वर्ग, किसान-बागवान मज़दूर सब परेशान हैं। आज पैट्रोल-डीज़ल का दाम 100 के पार पहुंच चुका है। आम आदमी परेशान है। आज बाज़ार व व्यपार में ऐसी कोई वस्तु नहीं जिसके मूल्य में वृद्धि न हुई हो।

3. DISCUSSION OF THE TOPIC TREATMENT :- इस लेख में लेखक पूरे समाज के वर्गों के साथ सम्बन्धित है। क्योंकि मंहगाई का सारे समाज पर नकारात्मक प्रभाव पड़ रहा है। जिस कारण समाज को कई तरह की कठिनाइयों और समस्याओं का सामना करना पड़ रहा है। अगर मंहगाई पर लगाम न लगी तो एक समय ऐसा आएगा जब लगाम लगाना तो दूर, मूल्यों को नियंत्रित करना भी चुनौतीपूर्ण हो जाएगा।

4. Language Discussed :- लेखक ने आसान भाषा का प्रयोग किया है लेख में लोगों तक अपनी बात पहुँचाने के लिए। जो सभी लोगों को आसानी से समझ में आ जाए। उन्होंने वर्तमान समय मे जनता के हित को ध्यान मे रखते हुए कहा है कि भारत सरकार को वस्तुओं की मूल्यावृद्धि पर कड़े निर्णय लेने चाहिए।

5. Is Msg Conveyed the readers through this article :- हाँ लेखक अपनी बातों और विचारों

के द्वारा अपना संदेश आम जनता अथवा लोगों तक पहुँचाने में सफल रहा है। उसने सरल भाषा का प्रयोग किया है। सरकार द्वारा ऐसे कदम उठाए जाने चाहिए जो महंगाई को रोक लगाने पर लोगों के हितों के लिए कार्य करें। ताकि लोग मंहगाई की वजह से बेरोज़गार न हों और उनका जीवन उथल-पुथल न हो और उनको जीवन व्यतीत करने के लिए परेशानियों का सामना न करना पड़े।

Article -2

शहीदी दिवस 8 अप्रैल

प्रथम स्वतंत्रता संग्राम के नायक 'मंगल पांडे'

अमर शहीद मंगल पांडे का जन्म 19 जुलाई, 1827 को उत्तर प्रदेश के बलिया जिले के नगवा में दिवाकर पांडे और माता अभय रानी के घर हुआ। हालांकि, कई इतिहासकारों का कहना कि उनका जन्म फैजाबाद जिले की अकबरपुर तहसील के सुरहूरपुर गांव में हुआ था।

युवावस्था में रोजी-रोटी की मजबूरी में 1849 में 22 वर्ष की आयु में ईस्ट इंडिया कम्पनी की सेना में भर्ती हुए। इन्हें बैरकपुर की सैनिक छावनी में '34वीं बंगाल नेटिव इंफैंट्री' में शामिल किया गया।

ईस्ट इंडिया कम्पनी की दमनकारी नीतियों ने लोगों के मन में अंग्रेजी हुकूमत के प्रति पहले ही नफरत पैदा कर दी थी। अंग्रेज अधिकारियों द्वारा भारतीय सैनिकों पर अत्याचार तो हो ही रहा था लेकिन हद तब हो गई जब 9 फरवरी, 1857 को भारतीय सैनिकों को पैटन 1853 एनफील्ड बंदूकें दी गईं। यह 0.577 कैलीबर की बंदूक पुरानी व कई दशकों से उपयोग में लाई जा रही ब्राऊन बैस बंदूक के मुकाबले में शक्तिशाली और अचूक थी।

नई बंदूक में गोली दागने की आधुनिक प्रणाली (प्रिकशन कैप) का प्रयोग किया गया था परंतु बंदूक में गोली भरने की प्रक्रिया पुरानी थी। इसमें कारतूस भरने के लिए दांतों से काटकर खोलना पड़ता था। कारतूस, जिसे दांत से काटना होता था, उसके ऊपरी हिस्से पर चर्बी होती थी जो उसे सीलन से बचाती थी।

भारतीय सैनिकों में यह बात फैल गई थी कि कारतूस की चर्बी सूअर और गाय के मांस से बनाई गई है। यह बात हिन्दुओं के साथ-साथ मुस्लिमों की धार्मिक भावनाओं के साथ खिलवाड़ थी। इस्तेमाल के दौरान जब इसे मुंह लगाने के लिए कहा गया तो मंगल पांडे ने ऐसा करने से मना कर दिया और साथी सैनिकों को भी ऐसा ही करने के लिए प्रेरित किया।

उन्होंने 'मारो फिरंगी को' नारा दिया जिसके बाद अंग्रेज अधिकारी गुस्सा हो गए और 29 मार्च, 1857 को उन्हें सेना से निकालने, वर्दी और बंदूक वापस लेने का फरमान सुनाया गया जिससे मंगल पांडे आग बबूला हो गए और ब्रिटिश अफसरों की भारतीयों के प्रति क्रूरता ने आग में घी का काम किया।

उसी दौरान एक अंग्रेज अफसर उनकी तरफ बढ़ा लेकिन मंगल पांडे ने उसे वहीं ढेर कर दिया। उन्होंने साथियों से मदद करने को कहा लेकिन कोई आगे नहीं आया। वह फिर भी डटे रहे और जब किसी भारतीय सैनिक ने साथ नहीं दिया तो उन्होंने अपने ऊपर भी गोली चलाई लेकिन निशाना चूक गया। हालांकि, वह सिर्फ घायल हुए और अंग्रेज सैनिकों ने उन्हें पकड़ लिया।

उनका कोर्ट मार्शल किया गया और बिना किसी दलील-अपील के फांसी का हुक्म सुना दिया गया लेकिन 1857 की क्रांति के इस नायक से अंग्रेज इतने खौफजदा हो गए कि फांसी के लिए मुकर्रर तारीख से 10 दिन पहले ही उन्हें चुपके से 8 अप्रैल, 1857 को पश्चिम बंगाल के बैरकपुर में फांसी देकर शहीद कर दिया।

फिरंगियों को डर सता रहा था कि अगर जल्द से जल्द मंगल पांडे को फांसी नहीं दी गई तो उनकी भड़काई चिंगारी पूरे भारत में विद्रोह की आग को भड़का सकती थी। 1857 की क्रांति भारत का पहला स्वतंत्रता संग्राम था जिसकी शुरूआत मंगल पांडे के विद्रोह से हुई थी।

—सुरेश कुमार गोयल

Article -2

Tittle - प्रथम स्वतंत्रता संग्राम के नायक 'मंगल पांडे'

Auther - Mr Suresh Kumar Goel.

Publication Information.

Name of the Newspaper - पंजाब केसरी

Date of Publication - 5-04-22

Identify Auther's purpose :-

इस लेख मे लेखक अमर शहीद 'मंगल पांडे' के स्वतंत्रता प्रति संग्राम के बारे में आम लोगों को जाग्रत करवाना चाहता है। उनके जन्म बचपन अंग्रेजों द्वारा भारतीय सैनिकों पर अत्याचार के बारे में अवगत करवाना चाहता है।

Key words :-

ईस्ट इण्डिया कंपनी
34वीं बंगाल नेटिव इंफैंट्री
पैनल 1853 इनफील्ड बंदूके
धार्मिक भावनाएं
'मारो फिरंगी को' नारा
6. कोर्ट मार्शल
7. बैरकपुर में फांसी
8. 1857 की क्रांति

Analysing :- लेखक द्वारा इस लेख में बताया गया है कि अमर शहीद मंगल पांडे का जन्म 19 जुलाई, 1827 को उत्तर प्रदेश के बलिया जिले के नगवा में दिवाकर पाण्डे के घर हुआ। कुछ इतिहासकारों ने उनका जन्म फैजाबाद में सुरहुरपुर गांव में बताया। रोजी-रोटी की मजबूरी में वे 1849 में 22 वर्ष की आयु में ईस्ट-इंडिया कम्पनी की सेना में भर्ती हुए। इन्हे बैरकपुर की सैनिक छावनी में 34वीं बंगाल नेटिव इन्फैंट्री में शामिल किया गया।

★ अंग्रेजी हुकूमत के प्रति नफरत :- लेखक द्वारा बताया गया है कि ईस्ट इण्डिया कम्पनी की दमनकारी नीतियों ने लोगों के मन में अंग्रेजी हुकूमत के प्रति नफरत पैदा कर दी थी। सैनिकों पर अत्याचार तो हो रहा था पर हद तब हो गई जब 9 फरवरी 1857 को भारतीय सैनिकों को पैटर्न 1853 एनफील्ड बंदूके दी गई। यह 0.577 कैलीबर पुरानी व कई दशकों से प्रयोग में लाई जा रही ब्राउन बेस बंदूक के मुकाबले में शक्तिशाली थी। नई बंदूक में गोली दागने के लिए प्रिकशन कैप का प्रयोग होता था। इसमें कारतूस भरने के लिए दांतों से काटकर खोलना पड़ता था। उसके ऊपरी हिस्से पर चर्बी थी जो कि सूअर व गाय के मांस से बनाई गई है। यह हिन्दु मुस्लिमों की भावनाओं के साथ खिलवाड़ था।

★ मंगल पांडे की फांसी की सजा :- मंगल पांडे ने एक अंग्रेजी अफसर को ढेर कर दिया जब उन्होने साथियों को मदद के लिए कहा तो किसी ने साथ नही दिया वे अकेले डटे रहे। उनका कोर्ट मार्शल किया गया व फांसी की सजा तारीख से 10 दिन पहले चुपके से 8 अप्रैल 1857 को बैरकपुर में दी गई। व शहीद कर दिया गया।

★ Discussion of the topic and Language discussed :- लेखक ने बहुत ही सरल शब्दों में मंगल

पांडे की निडरता, देशभक्ति व साहस को एक रूप प्रदान कर लोगों के समक्ष प्रस्तुत किया है। फिरंगियों को डर सता रहा था कि अगर 'मंगल पांडे' को फांसी न दी गई तो विद्रोह की आग पूरे भारत को भड़का सकती है।

* **Message Conveyed the readers through this article :-** हां लेखक अपनी बातों से संदेश पहुंचाने में सफल रहा है कि मंगल पांडे ने अंग्रेजों की दमनकारी नितियों के विरुद्ध प्रदर्शन किया। 1857 की क्रांति भारत का पहला स्वतंत्रता संग्राम था जिसकी शुरुवात 'मंगल पांडे' के विद्रोह से हुई थी।